

HUSZON EGGYEDIC RESZ.

Az örök Elválásról, mellyel az Isten némelyeket az idvőségre, némelyeket az veszedelemre eleve elrendelt.

Immár pedig hogy az életnek fővetsége, nem minden embereknél prédikáltatik egyaránt; és hogy azoknális, az kiknek hirdettik, nem egyaránt és nem mindenkor talál helyet: ez különbségben az Isten itéletinek czudálatos mélysége jelenic elő. Mert kétségnélkül ez különbségis főlgál az Istennek szabadakarattól való örök elválásáért. Holott azért nyilván vagy, hogy ez az Isten akarattal legyen, hogy némelyeknek önkényen oda nyuytásé az idvőség; némelyekről pedig elrekesztésé; innet mindgyarást nagyfoc és nehéz kérdésé támadnac, az mellyec különben meg nem feyterhetné, hanemha az Istenes elméknek az örök elválásról és Gődviselésről avagy eleve ellátásról tanúságoc legyen, hogy mit kellyen az felől tudnioc. Es bizonyára fokaknac igen nehéznek láttic ez ilyen kérdés: mert tellyeséggel mód nélkül valósnac és képtelennac alittyac lenni, hogy az Isten az embereknec közönfeges seregeiből némelyeket az idvőségre, és némelyeket az veszedelemre válasszon. Melly illetlenül ferezzenec pedig magoknac akadékor, az tanításnac rendiből ostan megtettic. Annakfelotte finte ebben az homályosságban, az mellytől iszonyodnac, nem czac ez tudománnac háfnos volta találtatik, hanem lép gyönyörűségig vigasztalásis. Mert soha olly világoson, az mint illenec nem tudhattyc és nem állhattyc, hogy az Isten ingyen való irgalmaságának kufejéből fármazzéc az mi idvőségünc, miglen jól mag nem értetic az ő örök Elválásá: az melly ez különböző egybevetéssel nyilvánóságosba teszi az Istennek kegyelmességét; hogy nem minden embereket elvegyesleg veszen fel az idvőségnek reménségére, hanem czac némelyeknek ajándékozza, az mit egyebektől megtagad. Az hol ember ez fundamentumát jól meg nem érti és tudgya, nyilván vagy, mennyi vonyattasé az Istennek diczőségében, és melly foc szakadgyon el az igaz alázatosságban. Ez pedig az főképes Agazat, nem esmértehetic meg (az mint fent Pál mondgya) hanemha az Isten hátra vetvén az czelekedeteknek minden tekintet, az kiket magában elrendelt, elválásá. Azonképpen mostanis idvözülne (ugymond) az maradékok, az kegyelemből való elválás fereint. Hogyha kegyelemből vagy, tehát nem czelekedetekből, mert ugy az kegyelem nem volna kegyelem. Ha az czelekedetekből, tehát nem kegyelemből, vagy az, hogy az czelekedet nem czelekedet. Mivel hogy azért az Elválásnac kufejére kellyen hátra

Rom. 11.
* 5.

men-

menűnc, és abból tanulnunc, hogy nem egyébűnet, hanem egyedül czac az Istennek ingyen való kegyelméből fármazzéc az mi idvőségünc: az következc, hogy az kic ezt el akarjac nyomastani, az mennyire ő raytoc áll, gonofságból meghomályosittyac azt, az mit diczőségessen és tellyes torokkal kellyene magastalnioc, és az igaz alázatosságnae gyökerétis tövéből kifaggattyac. Szent Pál világoson bizonyittya, hogy midőn, az maradéknec népnec idvözitése, az ingyen való Elválásnac tulajdonitatic, ackor ostan nyilván megefmertetic, hogy az Isten az ő mérő jóvöltából idvözitse, az kiket akar, és hogy nem érdemlett jutalmat ad, az mellyel ő ados nem lehet. Az kic azért az aytót ugy elzárjac, hogy senki ez tudománnac megizelitésére ne jurhasson, nem kevesb boffusággal illetic az embereket, mint finte az Istent; mivelhogy ennélkül sem az mi magunc illendő megalázására nem meherűnc: sem pedig melly igen nagy köteletségünc legyen az Istenhöz vóltaképpen meg nem tudhattyc. Annakfelotte sohól ninczen álhatarosb fundamentomunc, és erősebb bizodalomunc, az mint Christus őnőn maga tanit, az ki, hogy minket ez ennyi foc veszedelmekben, és ennyi leselkedésc és halalos ütközetez közdöt, minden félelemtől megmentesen, és győzhetelenecké tegyen, azt igéri, hogy éppen és elvesztetlen marad mind az, valamit ő az Atyától örizetibe vótt. Ebből visontag az jó ki, hogy fűntelen rőttegő és nyavalyás embereknec kellyen mind azoknac lennioc, az kic nem tudgya, hogy őc az Istennek tulajdon örökségi legyenec: és hogy annakokaért mind magoknac és minden heveknec dolgára felotte gonoful tanaczolnac azoc, az kic hátra vetvén az fenn megemlített háromféle háfnoc, az mi idvőségüknec fundamentomát örömezt el akarnac háritani és törteni. Miczoda tehát, hogy innét jó ki minékünc az Ecclesia, az melly egyébként (az mint f. Bernard igazán tanit) fel nem taláthatnec, sem az teremtet dolgoc közdöt meg nem esmértehetic? Mert ez Ecclesia, czudálatosképpen az bódog elválásnac kebele közdöt, és az nyavalyás kárhozatnac testája megett vagy elröyve. De minekelotte ez dolognac megforgatásához fognéc énnékem két féle embereckel, kétképpen való előljaro befédet kell tartanom. Holott az Elválásról való disputatio és tanítás ő magábanis nehéz szabáso, de azt még annalis akadékosabbá és gondosabbá teszi az embereknec nyughatatlan elmélkedése, az melly semmi kantárral ugy meg nem zaboláztathatic, hogy valami megtiltott kerengő urakra ki ne fáguldana, avagy igen magassan fel ne huzalkodnéc: és ha néki meg volna engedve, ő örömezt az Istennek minden titkait felfeytené és kitudakozná. Es mivelhogy láttyc azt hogy ez meréségre és vakmerőségre vetemedgyenec lokan, és közölóc némelyec nem gonof fándékból: ez alkol-

ioh. 10. * 35.

Serm. in
Cant. 78.

Ccccc

matosággal azért helyéssen meg kell internice, mi legyen ez aránt az ő tisteknec módgya. Előfer annakokaért megemlekezzenec arról, hogy midőn az örök Elválástást akarjác kitudakozni, az isteni bölcseségnec sőtök kamarájában lépne, az mellyben az ki vakmerűjül és zordonon akar dörömbözni, meg nem találja az mit az ő nyughatatlan elméskedése keres, hanem olly tevőlyitő kerengesbe akastrallya magát, az mellyből soha ki nem talál jöni. Mert nemis szabad, hogy az miket az Isten ön magában akart eltitkolván lenni, hogy az ember azt büntetetlen kitudakozza: és az bölcseségnec mellységes örvényét (az mellyet imádratni és nem megfoghatni akart hogy az általis tölűnc magát ezudaltatná) örök időktől fogva elő vakarezállja. Az melly titkait az ő akarattyanac, minekűnc megjelentendők nec itilte lenni, azokat az ő igejében kijelentötte: nem itilt pedig többet, hanem csak az menyit minékűnc fűkségnec és hafnosnac esmert lenni.

Homil. in Joh.
25.

Joh. 16. §. 22.

2. Eljutottunc az hitnec utára (ugymond sient Agoston) abban maradgyunc meg alhatatoson. Ez ut minket az Király Kamarájába visen, az mellyben az bölcseségnec és értelemnec minden kenecei vadnac elreytetvén. Mert az Ur Christus sem irégylett semmit az ő nagy és válastott tanitvanynac, midőn ezt mondotta: Még sőt dolog vagon, mellyeket néktec kellene mondanom, de mostan el nem hordozhatyátoc. Előb kell mennűnc, gyarapodnunc kell, nevednűnc kell, hogy az mi fivencink álkolmatosoc legyēnc azoknac elfogására, az mellyeket mostan meg nem foghatunc. Hogyha minket az utolsó nap ilyen nevedésben és előb menésben talál, ottan meg tanullyuk ostán, az mit itt nem tudhatunc. Hogyha érteke vagon nálunc ez gozdotnac, Hogy tudniillie az Isten nec igeje az egy út az melly minket azoknac megtudakozására vigen, az mellyeket ő felőle illendő megtudnunc, és az egyetlen egy világosság, az melly azoknac meglátásában, az miket ő benne fűkség meglatnunc, minekűnc világositfon, ez minden vakmerőségűnc és felöttēb elnéfkedéstől könnyen elvonhat és megtartoztathat minket. Mert igy jól meg fogjuc érteni, hogy mihelt az ige mellől elléptűnc, legottan az uton kívül és az sētētben futunc; az mellyben fűkségképpen tévelgenűnc, megfűnűnc, ez ottan ottan meg kell űrköznűnc. Annakokaért előfer ezt mi jól esűnkbe vegyűc, hogy az Elválástástnac az Isten igejen kívül más esmeretit keresni, sīnte olly nagy bōdutság, mint ha valaki utnēkül való helyen akarna járni, avagy az sētētben kívánna látni. Es neis sēgyenyűc pedig valamit nem tudni ebben az dologban, az mellyben az nem tudafis bölcz mesterség. Sőt inkább örömeft ellegyűnc az olly tudomānac feltudakozásánēkül az mellynec tudafis bolondságos, vesfedelmes, avagy u-

gyan

gyan ártalmas. Hogyha pedig az mi felöttēb elmeskedésűnk nec eziklandáfá minket izgat; mindenkor imez tölönköt vesűc elejēbe, az mellyel meghöcköltēsēc. Mikēppen sőt mézet emi nem jó, azonképeden az diczőség nec vizsgálása az felöttēb értekezők nec nem léfen tistēsēgekre. Ez minket eléggē elröttenthet az ilyen vakmerő bátorkodástól, az melly egyebet nem tehet, hanem nyakra főre eythet az vesfedelembē.

PROV. 25. §. 27.

3. Ez ellenben vadnac ollyac, az kic az Elválástástnac minden megemlítését és nevezetit meg akarjác tiltani és tellyefféggel el akarjác temetni. Es bizonyára minden eltitkolásnēkül azt tanitcy ac, hogy effelől minden kérdést, nem különben kellyen eltávoztatni és kerűlni, mint egy űtközetnec vagy botránkásnac kövét. Az mellyek nec noha diczērendő ez aránt az ő mértékletes vōltoc, holott azt befēllie hogy nagy józansággal kellyen az Isten nec titkaival bānni: de mivelhogy ennec igaz módgyánál foccalis alá állanac, igen keveset visűnc véghöz az emberi értelemnēl, az melly magát, nem olly könnyen engedī korlátba forítani. Annakokaérthogy ez tizckelybenis az igaz tizlt eltalallyuc, visontag az Urnac igejéhez kelly tērnűnc, az mellyben vagon az mi értelműnk nec bizonyos regulája. Mert az Irás Iskolája az sient Lélek nec, az mellyben semmi el nem hagyatott, az mit fűkség és hafnos tudni: és nemis tanitatie semmi, az mit megtudni hafnalaros nem vōlna. Valami azért az Irásban az Elválástásttól tanitatie, meglāssūc hogy az hiveket atul semmikēppen el ne tiltūc: hogy ne láttassūnc ollyanoknac, mintha őket irégyesgből az Isten nec kegyelmētűl akarnóc megfoztani; avagy pedig az sient lelket akarnóc vádolni és megfeddeni, mintha valamit ollyatis tanitott vōlna, az mit jōb vōlt vōlna elhalgatni és elnyommasztani. Hanem inkább engedgyűc meg az Kereftűn ember nec, hogy az Isten nec minden ő hozzāja igazitatott igejēnc bévétele mind fűlēt, sīvét megnyissā, mindazáltal ezzel az megmértēkelēssēl, hogy mihelt az Isten az ő sient sājāt befogja, az emberis az ő tovābtudakozásānac utāt bēzārollya. Ez megmértēkelēs nec emez lehet legjōb tizillya, hogyha az tanulásban nem csak mindenkor követyűc az elöttűnc menő Istent, hanem mihelt ő megfűnic tanítani: miis mindgyarást megfűnyűnc többektől tudakozni. Az vesfedelemis, az mellytől sīonyodnac, nem olly nagy, hogy az miatt az mi elmeinket az Isten nec bizonyos savaitól elforditanóc. Igen esmeretes az Salomonnac imez mondáfā, hogy Isten nec tistēsēgēre vagon az dologt eltitkolni. De mivelhogy mind az istenesēg és mind az közönsēges értelem tanit, hogy ez módāt nem egyáltallyāban kellyen mindē dolgokról érteni, megválastást kell azért itt keresnűnc.

PROV. 25. §. 2.

Ccccc 2

Deut. 29.
7. 29.

hogy az mértékletes jozanságnac sine alatt, valami ostoba tudatlanságot ne kedvellyünc. Ez megmértékletlénc módgyát pedig az Mofes kevés főval világossan megjelenti, midön mond: Az Mi Urunknál Istenünknel vadnac az ő titkai; az kinyilatkoztatott dolgoc pedig mieinc és az mi fiainké. Mert láttyuc innét, melly igen megparanczollya az népnek az Törvényhöz való engedelmséget, az Isteni végezésért, mivel hogy tetizett az Istenec, hogy azt ugy jelentenék: az népet pedig azonkőben azon korlátba rekesztü, czac ez egy okért, hogy nem szabad az embernek magát az Istenec titkaiba avatni.

4. Igaz bizonyára hogy az nyughatatlan ember az Isteni Elválasztásnac dolgában, menten elkapnac valamit, az mellyet avagy czipdefnc, avagy gonoful magyaráznac, avagy meggyüöltetnc, avagy megisczafolnac. De ha mi az ő kinycségeken megindulunc, az mi hitünk nec kiváltképpen valo agozatitis el kell titkolnunc, az mellyec közzül őc és az ő hazájoc hasonlóc mayd czac egyet sem hadnac megkáromlásnélkül. Az visfalkodó elme, fiinte olly vakmerően kipattan, midön azt hallya hogy az Istenec állattyában három femély vagyon, mint fiinte mikor azt hallya, hogy az Isten eleve meglátta, mint legyen az embernek dolga, minekelőtte azt teremtötte volna. Isten, sokan nem tartoztattyac meg az megkatzagástol magokat, midön hallyac hogy czac valami kevés estendőc multanac az őt ezet felött ez világ kezdetitől fogva: mert mindgyárt azt kezdic kérdeni, hogy de miért hívokodott és alutt annyideig az Istenec ereje! Esigy egy summában semmi nem fordulhat elő, az mit őc meg nem czufolnánac. Hogy azért ez káronkodó fiyac bédügva maradgyanac, veszteg kellé halgatnunc az Fiunac és az fienc Léleknek Istenségéről? avagy veszteghalgatásban mulassuké el ez világnac teremtését? Sőt inkább mind ez tzikkelyben és mindenütt sockal erősebb az Istenec igazsága, hogynem mint az Istentelenec nec rágalmazasoktól valamit félne. Az mint fienc Agoston az végig megmaradástól való könyvben nyilvánossággal megmutattya. Mert láttyuc azt, hogy az hamis Apastaloc melly gyalázatoson rágalmaztác és fidalmaztác ac fienc Pálnac igaz tudományat, de ugyan még sem tehetéc, hogy ő azt fiencyenlette volna. Hogy pedig azt vetic elő hogy még az Istenes elméknek is veszedelmes volna mind ez egész dispusatio, ugmint az melly minden Keresztyéni intéseckel ellenkezzéc, az hitet megtörü, és az fienc meghaborittya és megsérti, ez merő hazugság. Szinte ezen okokert, megvallya fienc Agoston hogy ő gyakorta megfollittatott legyen, hogy az Elválasztást nyilván és szabadon praedikállotta. De ő azokat az minthogy könnyen meglehetet tőle, igen jól megtzáfolta. Mi pedig, mivel hogy foc és külömbkülömb balgatagságot zavartatnac elő, mindenik nec külön

De bono
persever.
c. 15. usque
ad 20.

Ibid. c. 14.

külön való meghamissítását az őnnön helyekre halasztyc. Egyedül czac ezt akarom most közönségeffen ő tőlőc kivenni, és vélec ismeretessé hagyatni, hogy azt ne felegetsünc és tudakozzuc, az mit az Isten elakar titkolni: és visfontag ne mulassuc el, az miket nyilván kijelentett: hogy egy réfienc avagy felöttéb való tudakosásban, avagy más réfienc háláadatlan-ságban, ne találtaffunc és vádoltaffunc. Mert ez is igen fiencyen mondatott fienc Agostontól, hogy mi az Irást bárorságossan követhettyuc, az melly mint egy anyai járásal lassan mendegél, hogy az mi erőtlenségünket meg ne haladgya és ne siettesse. Az kic pedig felöttéb efiensec, és abban fiengalmatoskodóc, hogy az Elválasztást tellyeséggel elakarnac remetni, hogy az erőtelen lelkeket meg ne somoritsac, miczoda fienc fiencyegethic az ő vakmerő bátorságokat, mivel hogy őc alattomban az Istent bolond meg-gondolatlan-ságban vádollyac, hogy ez veszedelmes dolgot, az melly nec őc bölcczen akarjac elejét venni, eleve meg nem látta? Valaki azért az Elválasztástól való tudományt gyülofségesé téfi, az nyilván az Istent őnnön magát káromlya, mintha valamit maga gongolatanul eytett volna, az mi az Anya fienc Egyháznac ártalmára vagyon.

5. Ez öröktől fogva való eleve meglátást, az melly által az Isten némel-lyeket az élet nec reméségére veszen fel; némel-lyeket pedig az öröc halál-nac juttat, egy általlyába czac egy hiv Keresztyén sem tagadhattya: De mindazáltal foc czevegéssel füzic megezt, kiváltképpen azoc, az kic ez tudományt az Istenec czac pusztá Eleve megtudásán akarjac fundálni. Es bizonyára miis megvallyuc és állattyuc az Isten felől, hogy ő eleve meglát mindenecket, az miket elrendel; De ha ember azt akarná mondani, hogy az Isten ugy választson el, és ugy veszen meg, az mint eleve meglátta hogy ezec vagy amazoc meglegyenec, ez bizonyára semmi egyéb nem volna, hanem mindenecket egymásban hanni és őfiencyezavarni. Midön Eleve meglátást tulay donitunc az Istennec, avagy az megtudott dolgoknac Eleve meglátását, azon azt értyuc, hogy minden dolgoc mindenkoron az ő fiencyei előtt voltanac, vadnac, és ugy is maradnac, ugmint hogy az ő tekinteti előtt semmi jövendő avagy elmúlt ninczen, hanem jelen valóc ő nála mindenecc, és olly formán jelen valóc, hogy nem czac az előb megtekintésből ábrázza azokat meg, (az mint mi előttünec forognac az olly dolgoc, az mellyek nec emlékezetit az mi elménc megtartya) hanem mintha fiencyei előtt letétevény nyilván és bizonynal látná és nézné. Es ez az előb megtudott dolgocnac látás, kiterjed mind ez egész világnac kerektségére, és minden teremtett állatokra. Isteni gondviselés nec avagy eleve meglátásnac és rendelés nec nevezzuc mi az Istennec öröc végezését, melly által magában elvégezte, mit akarjon valamelly emberrel czelekedni. Mert nem mind egy állapotra

teremtetne mindenec, hanem némelyeknek az örök élet, némelyeknek az örök kárhozat rendeltetie. Annakokaért az melly végre kiki teremtetie, az íretint mondgyuc, hogy avagy az életre avagy az halálra legyen rendeltetvén. Ez Elevemglátást pedig az Isten nem czac egyegy szemelyekben bizonyította meg, hanem ennec az Abraham egész magvában szemlatomást való példáját mutatta, az mellyből nyilván lenne, hogy az ő szabad akaratyán állana, hogy minden népec mi lenne állapotya. Mikor az Magasagos elostaná az népeket, és elfellestene az embereknek fiait, akkor ő rése lott az Izrael népe, és Jacob az ő örökségének sinórja. Az elválasztás kinékkinec mind szemci előtt vagyon: Az Abraham szemelyében mint egy fázaz törökben, egy nép, egyebec megvetterven, választatic kiváltképpen el: az oka pedig nem láttzic meg: czac hogy Moyses minden kérdéségre való alkotmányoságot elvévén, azt tanyttya, hogy az Istenec czac ingyen való szerelméből vagyon ez az ő főbségec. Mert semmi egyéb okát nem jelenti az megfabadírásnac, hanem hogy az Isten az Atyákat íretette, és hogy az ő magvokat választotta legyen. Más helyen még ennélis világosban: Nem azért vott fel és választott titeket el az Úr, hogy ti többec vólnátoc egyéb népeknel, hanem mivelhogy íretett titeket. És fiinte ezé megemlekeztetés gyakorta előhozatic ő nála. Imè az meny és az föld, és mindenek, az mellyec azokban vadnac, mind az te Uradè Isténedè: de mégis czac az te Atyaidhoz vott ő néki kedve, hogy azokat íretné, és az ő magvokat választotta el, és ő utánnoc, ti teket, minden népec felött. Masutt ísmet megparanczoltatic nékic, hogy íretec legyenec, mivelhogy kiváltképpen való örök néppè választattanac legyen, és más helyüttis, az íretet módatic okánac lenni az ő megotalmaztatásoknac. Mellyet az hivek s egyenlőképén magasztalnac: Elválasztott minket az Iakobnac örökségévé, az kit ő íretett. Mert az ajándékokat az mellyecel megékesitetvén vóltanac az Istentől, mindnyájan az ő ingyen való íretetie nec tulaydonittya: nem ezac azért, hogy jóltudnác, hogy őc azt semmi érdemecel nem nyertec vólna, hanem hogy ő magoc az ő Atyak sem vóltanac legyen olly jószágokkal tellyec, hogy magocnac és az ő utánnoc velóknac ez tisztéség nec főbségét írethertec vólna. Es hogy mindenkevélykedéseket annyival inkább elnyója, szemekre veti, hogy őc ezekben az Istentől semmit meg nem érdemlettenec, mivelhogy ő keményakó nép vólna. Es ez az elválasztás az profetaktólis az Sidoknac gyalázatul és fégyenségül, gyakorta szemekre hányattatic, mivelhogy attul gyalázatossan elfakadtanac vólna. De valaminecz vagyon, előjöhetnec mindazoc, az kic az Istenec Elválasztását avagy az embereknek méltóságokhoz, avagy az czelekedetnec érdemeihöz akarjac kötni. Midon láttya hogy egy nép, mindé egyéb népeknel fellyeb becül-

Deut. 32. v. 8.

Deut. 4. v. 37. &
7. v. 8. & 10. v. 14.Deut. 23. v. 5.
& alibi.

Deut. 9. v. 6.

tetic, és hallya aztis, hogy az Isten semminémü tekintetből nem in ditatotta arra hogy egy néhány és kisdud fázmu emberekhez, sőt még gonosfokhoz és keménynyakuakhoz legyen illy kedve és jóakarattya: hanem ha versengeni akarnac ő véle, hogy az ő irgalmatságánac illy tükörét mutatta? De sem az ő morgolódásokkal el nem bonthattya az Istenec dolgát: sem az ő fidalnoknac az égre hagyigalt köveivel talállya avagy sértic meg az ő igazságát: hanem inkább az önnön fejekre esnec visontag le. Szinte ezen kegyelomból való kötésnec fundamentomára mutattanac hátra az Izraelitac: midon vagy az Istenec kellyen hálakat adnioc, avagy az jövendő időre való jó reménségre kellyen felvidámitanioc: Oe teremtett minket, és nem mi teremtettuc magunkat, ugymond az profeta, ő népe vagyunc, és az ő mezejénec juhái. Ez kitagadás, az mellyel mi nevezetserint kirekesztunc, néhijába adatott melléje, hanem annac megmutatására, hogy minden ő jahijába adatott melléje, hanem annac megmutatására, hogy minden ő, jahaivaiknac, és adományoknac, az mellyecel birnac, nem ezac: autora és kutszeje legyen az Isten: hanem hogy azoknac okátis magatul vótte, azét hogy mi bennunc semmit nem találhatot, az mi illy tisztéségre méltó vólt vólna. Másutt meghadgya aztis, hogy ez kegyelemből való választásnac árnyéka a ká takarodgyanac, illyen igéccel: Ti Abrahamnac, az ő solgájanac magva: Ti Jacobnac az ő elválasztottánac fiaj: Es mincutánna az Istenec soc jótéteiményit fázlalta vólna elő, ugymint az ingyen való elválasztásnac gyümölczeit, végre ezen végezi, hogy azért czelekedett az Isten olly kegyelmessen ő vélec, mivelhogy megemlekezett az ő kötésére. Ezzel eggyec az egész anya íret Eeyháznac diczélet mondásais: Az te jóbkezéd és karod, és az te ortzadnac világossága adta ez földet az mi Atyáinknac, mivelhogy jó kedved vólt ő hozzájoc. Esünkbe kell pedig azt vennunc, hogy valamennyíser arról az földről emlekezet vagyon, hogy látható jegye legyen az, az titkos kiválasztásnac, az mellyben befoglaltatic az fiúságra való választás. Szinte erre az háládóságra ínsi David az népet: Bódog az nemzetég, az mellynec az Ur az ő Istene, az a nép, az mellyet ő örökévé választott. Jó reménségre vidámittya pedig Samuel őket, midon mond: Nem hágy ek titeket az Ur Isten az ő nagy nevéert: mivelhogy jónac tetztett ez ő néki, hogy titeket ő népévé tenne. Az miképpen Davidis, midon az ő hiti megkísértetnec, ezzel fegyverkezeti fel magát az viadalra: Bódog az, az kit te elválasztottál, hogy lakozzéc a te tornázodbá. Mivelhogy pedig az elválasztás, melly az Istenbè való elröytetvén, az első és az másodic megfabadítás által, és egyébkülső jótétevényecel vólt megerősitetvén, az elválasztásnac igéje azért hasonló értelében véteric Elaiasnál: Könörül az Ur az Jacobó, és az Izraelitákat még továbbis elválasztja. Mert ő ott a jövendő időről szól, miképpè az Iste a maradéc népet, a mellyet mint egy megvetterni láttatot ísmet őve akarja

Psal. 104. v. 3.

Psal. 105. v. 9.

Psal. 44. v. 12.

Psal. 33. v. 12.

1. Sam. 12. v. 22.

Psal. 65. v. 5.

gyüteni, és hogy ez meglátogatás, jegye lenne az állandó és erős elválasztásnak, az melly ollyannac láttott, mintha mayd elromlott volna. Es másuttis az hólaz mondatie: Elválasztottalac tégedet, és nem vetőttelec meg: azzal az ő mindenkor tartó Atyai jó voltánac büntelen való folyását a-karta ajánlani. Es még ennelis világosabban szól Zachariasnál az Angyal: Az Ur Ismét el választja Jerusalemet: mintha azt az ő kemény ostora által az örökségből kitagadta volna, avagy nyomoruság által az kegyelemből való elválasztást neminemüképpen elfakasztotta volna az melly nyilván megváltoztatlan megmarad, noha nem mindékor láttatnac semlátomást való jegyei.

6. Immár az másodic és sorofsab gradiczára megyünc az Isteni Elválasztásnak, az mint az egyes semélyhöz külön alkalmaztattott: Mivel hogy az Isten az Abrahamnac azon egyféle magyából némelleyeket megvetött, némelleyeket pedig az ő anyafent Egyházában az ő fiainac fámok között akart megtartani. Ismaël nec elsőben hasonló állapattya volt az ő atyafiával az Isáakkal; mert az lelki fővetség az ő testében finte úgy meg volt peccételve az környül metélkedés nec jegye által. Oe mindazáltal kitéterie: annak utanna az Esau, és végre ugyan nagy sereg, és mayd csaknem az egész Izrael. Az Isáakban neveztetött pedig az mag, és az á hivatal megmaradt az Iaacobban. Hasonló példát mutatott az Isten az Saulnac megvetéséb, melly dolog az Soltárbanis nagyságosó hirdetic: Es megveré az Joséph sátorát; és nem választotta az Ephraim nemzetét; hanem elválasztá az Juda nemzetét. Mellyet az fent Irás egynihány sor előhoz: hogy az Isté kegyelmé nec ez czudálatos titka ez változtatásbá inkább kiteséc. Megvallom bizonyára, hogy az Ismael, Esau, és ezekhez hasonlóc, az ön vétkekből, és gonofságokért vesztöttéc el az fiasági méltoságot: Mert ez okvetés volt elejekbe adva, hogy hiven megtartsác az Isté nec fővetségét, az mellyet őc hitetlenül megfegtenec. De mindazáltal kiváltképpen való jótéteménye volt ez az Isté nec, hogy őket egyéb népeknél fellyeb emelte, az mint az Soltárban vagyon megírva: Nem czelekedet így semmi egyéb nemzeteckel: sem az ő itelit nem jelentötte meg azoknac. Nem oknélkül mondtam pedig, hogy itten ez két gradiczra kellyen fámot tartani: Mivel hogy az Isten mindgyarást az egész nép nec elválasztásában megmutatta, hogy ő az ő tífista merő kegyelmében semmi törvénhöz nem köteleztetött, hanem hogy tellyeséggel szabad legyen: úgy hogy semmiképpen ő tole nem kívántathatic, az ő kegyelwé nec egyaránt való osztása, az melly nec különbözö volta megmutattya, hogy merő kegyeléből való dolog legyen. Innét Malachias az Izrael fiainac hálaadatanságokat külllyeb terjesztvén hányta fémekre, mivel hogy őc né czac á egész emberi nemzetség közül választattanac; hané még fent nemzet-ségből

ségből tulaydon örökségül választattanac el, és mégis hitetlenül és istentelenül megvetnéc ez illyen kegyes Atyát: Nemde nem Jacob bátya valaé az Esau? ugymond az Ur. De én Jacobot fterettem: Esávot pedig gyűlöltem. Mert az Isten azt esmeretes és megvallott dologért véski, midőn mind ketten egy fent Atyátul fűlettenec volna, egy fővetsegbéliec, és azon egy fent gyökér nec fálai: hogy azért az Jacob fiai nem közmódon voltanac háladoságra köteleffec, ugymint kic illy nagy tíftefségre emeltetnec: hanem midőn az Elsőfületött Esav mevettetvén, az ő Attyafia az melly noha ifiab és utolsób volna, nyerte legyen el az örököséget, két-képpen való hála adatanságot bizonyit reájoc, és panafolkodic felölóc s vadollya őket, hogy ez két képpen való kötelefségről feletkeztenec volna el.

7. Noha azért immár elege nyilván vagyon, hogy az Isten az ő titkos Tanácsából, szabad akarattya fterint elválasztja, az kit akar, egyebeket megvetvén, mindazáltal ezzel még czac fele résfent mutattatott meg az ő kegyelemből való elválasztása, valamig az másodic gradiczrais el nem megyünc, az az, az egyes, és tulaydon való semélyekre külön, az kik nec az Isten nem czac ajánlya az idvőséget, hanem ugys közli vélec, hogy annac munkálkodása semmiképpen ne legyen homályos, sem pedig ketséges. Eze az egy Abrahamnac Magyában foglaltatnac bé, az mellyről fent Pal emlekezic. Mert noha az fiuvá fogadás az Abrahamnac kezébe volt letéve, de mivel hogy fokban az ő maradékibá, ugymint rodhatt tagoc kivágattatnac, hogy az választás mindazáltal erős és mindenestől fogva álhatatos legyen, fükség finte az főig felmennünc, az melly fő által az mennyei Atya az ő választottit őfve kötözte, és feloldozhatatlan kötéssel ő magával egyétötte. Így tündöklött bizonyára kiz az Abraham nemzetiségé nec elválasztásában az Isté nec bővséges kegyelme, az mellyet egyebektül megragadott. az Christus tagaiban mindazáltal fokkal fellyeb való ereje láttzic ezen kegyelem nec: mivel hogy eze az ő fejöckel egy testé lévén, az idvőségből foha kinem es nec. Annak okaért fent Pal az Malachiasnac fenn megemlitött mondasából igen fsepé hozza ki; hogy midőn az Isten az élet nec Frigyé nec felvetésével valamely népet hozzája hiv, hogy azoc között némelley kiváltképpé való semélyek nec tulaydon kegyelemből való választatásais befoglaltatic, úgy hogy az á választásnac kiváltképpen való kegyelme nem mindeneket elegyesleg válast el hatható képpen. Hogy á módatic: Jacobot fterettem; az Patriarchanac egész maradékára tartozic, az mellyet ott az proféta ellenben vét az Esau fiaival. Ez mindazáltal nem nem áll abban ellent, hogy az egy ember nec semélyébenis ne adattot volna előnkben az kegyelemből való elválasztásnac példája, az melly nem mulhat hijában el, hanem el

D d d d d

Rom. 9. 2.
Gal. 3. 16. 10. 20.Mal. 1. 2.
Rom. 9. 27.

kelly érni az ő bizonyos tizlyát. Nem hiába jelenti sient Pális hogy az oc az kic az Christus testébe tartoznac, maradékoknac neveztesse nec: mert megmutattya az próbát, hogy az nagy fokaságból, a melly anyaf. Egyháznac neveztesse, sokan elhullanac és elenyésse nec, úgy hogy gyakorita czac az kisseb része maradgyon meg. Hogy pedig valamely népnek közönséges elválastása né mindékor egyaltalyaba legyē erős és álhatatos, annac oka nyilván vagyon: Mert tudniillic az Isten, mind azoknac az kic elfrigyét szerz, nem ajándékozza egyfermind az uyjonnan születésnek lelkét, az melly nec ereje által, az frigyben mind végiglen megmaradnanc: Hanem az külső hivatal, az sient Lélec belső erejének munkálkodásánélkül, czac olyan mint egy közönsleg való kegyelem az emberi nemzetnek megvetése között, és az hívők nec kisedes feregének, kic igazán fiai az Istennek, kegyelemből való Elválastása között. Az egész Izrael népe neveztesse volt Urnac örökségének, az mellyec között mindazáltal sokan kitöröltetene: De mivelhogy az Isten nem hiába ígerte volt, hogy ő Attyoc és szabadítója lenne, inkább néz abban az ő kegyelmes akarattára, hogy nem az nagyobb résznek hitlenül való elszakadására, az melly által nemis töröltetett el az ő igazsága. Mert abból hogy valamit megmarasztott, nyilvánssággal megtetzic, hogy meg nem bánta hivatalát. Mert hogy az Isten ön magának anyaf. Egyházat ottan ottan inkább akart az Abraham fiai között gyűyteni, hogy nem mint egyéb distelen pogányok között, abban az ő szövetségét gondolta meg, mellyec, mivelhogy az nagyobb résztől megsegetött, czac valami kevesekre vonyott, hogy mindenestől fogva el ne romlana és vesse. Egy summában, az Abraham magának közönséges felvétele, min egy látható képe volt, az felségesb jótéteménynek, az mellyre az Isten az soc között némelyeket méltoztatott. Ez az oka, hogy sient Palolly igen megválastya az Abrahamnac test szerint való fiai, az Lelkiectől, az kic az Isaac példájával hivatattanac: nem mintha egygyűen Abrahamnac fiává lenni hiába való és hasfontalan dologlört volna (melly az Sövétségnec gyalázattyanélkül né mondathatné) hanem hogy az Istennek elváltozhatatlan tanácsa, és öröké való gondvifélése végezetre ezekben az utolsokban, hathato és erős volt az ő idvőségekre. Minekelörte azért az Irásbéli bizonyoságockal megmutattatic, mitt kellyen erről tartani intem az Keresztényen olvasokat, hogy semmi idő előtt való megiteles által el ne hadgyac magokat vonni és hitetni. Az mit azért az Irás világossan bizonyit, azt mondgyuc miis, hogy tudniillic, az Isten az ő öröké való és elváltozhatatlan tanácsából egyfer elvégezte, kiket egyfer fel vegyen az idvőségre, és visontag kiket saanna el az vesedelemre. Ez végezést, az mi nézi az elválastottakat, mondgyuc mi, hogy czac az Istennek mei ő irgalmaságán fundaltatott legyen, minden embri

beri méltoságnac tekinteténélkül: az mi pedig az kárhoztakat illeti, hogy az oc bizonyára az ő igaz és megfegyhetetlen, de megfoghatatlan itéletiből, az élettől elszakastatnac. Továbbá az válastottakban az hivatalt mi úgy tarttyuc, mint az Elválastásnac bizonságát: ostan az megigazitást ugymint annac másodic jegyét, miglen végezetre eljövend az dicőség az mellyben áll az Elválastásnac bérlelyessedése. Az miképpen pedig hogy az hivatal és megigazítás által az Isten az ő Válastottit megjegyzic: azonképpen midőn az megvetőtterket, avagy az ő nevének esméretitől, avagy az ő lelkének megsejtelésétől elrekeszti, megjeléti ez jegy által miczoda sentétiat és végső itéletet kellyen azoknac várnio. Es én itt nem emlitem meg soc gazdaságokat, az mellyeket az bolond emberec az örök elválastásnac felforgatására költöttenec. Mert nem sük ölködnec meghamisítvánélkül, az mellyec mihelt napfényre kelne, magokat mingyárt eléggé meghazuttollyac. Hanem czac azokrol akaroc sölni, az mellyec felől avagy az tudos emberek egyenletlenec, avagy az egygyűek nec láttatnac homályosoknac, avagy pedig az Isten teleneknél, az Isten igazságának fidalmasására láttato sient mutatnac.

HUSZONKETTOEDIC RESZ.

Megbizonyitása ez tudománnac az sient Irásból.

EZ megnevezett tizckelyekről vagyon sokaknál az visfavonyás: Kiváltképpen az ingyen való Elválastásról, az az, az idvözülendőknek Kegyelemből való elválastásokról. Az melly mindazáltal ugyan nem fordittathatic el. Mert többire mind azt alittyac, hogy az Isté az mint kinec kinec czelekedetit és méltóságát öröktől fogva megláttya, azonképpen az szerint téssen külömségetis az emberec között: az kiket azért az ő kegyelmére nem méltatlanoknac esmér, azokat fiaivá fogadgya: az kiket pedig az gonos és Istenelen természetre haylandoknac talál, azokat halálra sententiázza. Illyenképp az eleve megtudott dolgoknac isteni meglátásának sine alatt nem czac meghomályosittya az Elválastást, hanem annac eredetitis másunnat költic lenni: Es nem czac az köznép vagyon ez vélekedésben, hané minden időben nagy embere kis voltac sient ebbé akadözva. Az mellyet bizváft meg valloc, hogy valaki azt ne alitfa, hogy a mi igyünk nec valami ártalmara vagyon, midőn azoknac nagy nevénc mi ellenüc előhozatnac. Mert az Istennek igazsága ebben sokkal erőssébb, hogy nem mint felforgattathatné, és sokkal világosabb, hogy né meghomályosittathatné az embereknec tekinteti által. Némelyec pedig kic sem az Irásban né gyakoroltattac, sem pedig meghitelre nem méltoc, olly értetlenül mardosac ez idvőséges tudománt, hogy semiképpé el né sennyvedhető. Mert mivelhogy az Isté az ő

kedvéből, némelyeket elválast, és némelyeket elkerül, ezért ő véle majd mint egy pört akarnac indítani. De midőn az ügy ő magátul esmeretséges, mi hasna az ő perldéseknek? Semmit nem tanitunc ollyat, az mit az próbát és az szemlátomást való példa nyilván meg nem mutatna, hogy tudniillíc, az Istennec mindenkoron szabad volt legyen, az ő kegyelmét közleni, az kívül akarja. Nem kérdé azt, mint és honnét vólt az Abraham magvánac ez ő főbsége minden egyéb népec felött, hanem czac abból az rea méltóztatásból, az mellyec az Isten kívül semmi oka nem találathatic. Arra felellyenec megennéké, hogy miért lóttenecc őc emberté, és nem lóttenc őkörré avagy samárrá: mert az Istennec szabad vólt volna hogy őket ebec-ké terétené, de mégis őket az önnön ábrázattyára terétotte. Jóvabadgyaké azért ez illyen emberek, hogy az oktalan állatoc, az ő állapotoc felől, az Istennel pörldogyenec, mintha nem méltán czelekedett volna véle: Bizonyára az ő főbségeckel való élésekre, hogy tudniillíc emberecké teremtetenecc, az mellyet semmi ő érdemeckel nem nyertenecc, ninczen nagyob igazságoc és szabadságoc, az mint az Istennec hogy szabad az ő jó teteményeit, az ő iteletinecc módgya serint nem egyaránt kioftani. Hogy ha az személyekre bámulnac, az holott gyűlölségesb náloc az nem egyaránt valóság, vagy czac az Christus példáján kellyene megrémülnecc, hogy ez mélséges titokrol illy vakmerőjül ne czaczognánac. Ihon, az Davidnac magvából egy haládo ember fogantatic, mivel fogjác mondani, hogy az azt érdemlette legyen, hogy az anyanac méhében, lenne az Angyaloknac fejévé, az Istennec egy hűlött fiává, az Atyánac ábrázattyává és fenyelegévé, ez világnac világosságáva, igazságáva és idvőségévé? Ezt bölczen efébe vótte sicut Agoston, hogy sicut ebben az Anya sicut Egyháznac fejében, világos tőkőre legyen előttunc az Elválastatnac, hogy minket meg ne haboritana az tagokban; és hogy nem igaz életieit lótt Istennec fiává; hanem kegyelemből emeltetett ez illyen diczőségre, hogy annakutánna ostan ez ő ajándékot egyebekkel közlenéje. Ha it valaki azt kérdené, hogy miért nem sicut azonoc egyebec, az ki ő, avagy miért állunc mi mindnyájan olly igen távul az ő beczületes vóltatul; miért vagyunc mi mindnyájan illy romlottac, ő pedig merő azon tisztaság, az ollyan nem czac az ő efeltyőséget, hanem fégyentelen vakmerőségetis kimutatná. Hogyha ugyan elmennecc ez ő fiandékokban, hogy az Istentől az ő elválastatna és megvetésére való igazságát és tellyefs hatalmát elakarjác vonni, vonnyác el egyfermind az Christustolis az mi ő néki adattott. Immar az a dolog, hogy az ember jól efébe vegye, mitt itillyen és mondgyon az Irás mindenikrol. Szent Pal, midőn azt mondgya, hogy Elválastatunc az Christusban minekelötte ez világnac fundamentomi felvettenecc volna, ezzel egyfermind

August. de Cor.
rept. & Grat. ad
Valent. c. 15.
Item de bono
perferv. c. ult.
De Verb. Ap.
serm. 8.

Ephes. 1. 7. 4.

fermind elhárít minden tulaydon méltóságra való tekintetött. Mert ez sicut annyi, mintha azt mondoná: mivelhogy az mennyei Atya, az egész emberi nemzetségben, az kegyelemből való elválastatna semmi méltót nem talált, az Christusra fordította az ő sicut, hogy ugy mint annac testéből válastatna tagokat, az mellyeket az életnecc közönségére és tarfaságára felvenna. Erössen megállon azért ez fundamentum az hiveknél; hogy az Christusban azért vétettünkbe az mennyei örökségbe, mivelhogy mi magunkban ez illy diczőségnecc elvételére alkolmatosfoc nem valanc. Mellyet mésttis megjelent, midőn az Colefsébélieket azért való hálá adasra inti, hogy onnét fellyül alkolmatosfocá tétettenecc volna az sicutenecc ő- Col. 1. v. 12.
rökségében való részesülésre. Hogyha azért az isteni elválastatna előtte jár, ennek az kegyelenec, az mellyel alkolmatosfocá tétetunc az jövendő életnecc diczőségére: mit talál tehát az Isten ő maga mi bennunc, az melly által arra inditafoc hogy minket elválastatna? Ugyan ezent más mondásfal még ennélis világosabbban kimagyarazza, midőn így fól: Elválastott min- Ephes. 1. 7. 4.
ket minekelötte ez világnac fundamentoma felvettenecc, az ő akarattyánac jótettése serint, hogy sicut és fégyhetetlenec lennenc ő előtte: Holott ő az Istennec jótettésért minden mi érdemünknecc ellenébe téfi.

2. Hogy azért erősebb legyen ez megbizonyítás, ez mondásnac minden trickelyeit hűkségkülönkülön jól megnézni, az mellyec ha jól egymásmellé helyhezternecc, minden kételkedést elhárítanac. Midőn válastottakat nevez, minden kétségnélkül az hiveknecc fól, az mint mingyárt bizonyittya. Ez mondást annakokaért gyalazatosfoc meg hamisittya az oc, az kic arra magyarázzac, mintha ezzel az sicut Pal azt az kegyelmet diczérnéje, az melly közönségessén ő nékic megmutattatott abban az időben, midőn az Euangelium elsőben prædikáltatnécc: Továbbá midőn azt mondgya, hogy elválastattanac legyen ez világ fundamentománac vetése előtt, minden tulaydon méltóságnac tekintet elveszi. Mert miczoda külömbség lehetett azok között, az kic még nem vóltanac, és annakutánna ostan az Adamban egyenlőc leendenenecc? Immar abból az mit hozzátetfen, hogy az Christusban vagyunc elválastatván, az következc, hogy né magán kívül válastatott el kiki minden, hanem hogy egymás közöttis az egyic megválastatott az másiktól; mert láttyuc azt hogy nem mindenec tagjai az Christusnac. Holott az is mondati, hogy azért válastattac el, hogy sicut legyenecc; ez nyilvánással meg hamisittya az tévelygést, mellyet előb megemlitöttem: mintha ez fundamentumból származnécc az elválastatna, hogy az Isten eleve meglátta volna, ki czelekednécc jót avagy gonost jövendőbe. Mert az sicut Pálnac megemlitött sicut, enné nyilván ellene mondnac, hogy tudniillíc valami jó és joságoc czelekedet az emberben vagyon, az mind az

Isten kegyelemből való Elválásának gyümölcze legyen. Immár ha valaki az felsőb kútfőre akar menni: hogy miért válástott egyicinkáb el, hogy nem az másic: arra megfelel az sicut Pál, hogy azt Isten úgy rendelte, és bizonyára az ő akarattjánac jo tettése ferint. Melly igéckel semmivé léfien minden esközök, az mellyekből azt alitvány az emberec, hogy ő bénecc legyen valami oka annac, hogy az Isten őket elválástotta. Mert megmutattya hogy minden jótéteményec az mellyeket az Isten az testi életre velünc közöl, ez kútfőből származzanac, tudniillic, hogy elválástotta az kit akart, és minckélőtte fülettetnéne, ő nékic megkésítötte és eltötte azt az kegyelmet, az mellyre őket jüvendőre méltóztatni akarta.

3. Valahol pedig regnál és elöljár ez az Istenec jótettése, ninczen ott az czelekedetek nec semmi értekec. Ez ellenbevetést jóllehet itt az Apóstal hozzája nem teszi: de mindazáltal ugyan hozzá értetti, az mint másutt ő föle megmagyaráztatic. Hivott (ugymond) minket sicut hivatalal, nem az mi czelekedetink ferint, hanem az ő végezése, és kegyelme ferint, a melly minckénc adatott az Christus Jésumban, ez világnac idejeinec előtte. Es immáris megmutattam, hogy az utánna következő ige, tudniillic, hogy sicut fecit és feyhetetlenec legyünc, elhárítson minden kételkedést. Mert ha azt mondod, hogy azért válástott el minket, mert eleve meglátta, hogy mi sicut fecit lenni, tehát visssa fordítod az sicut Pál rendit. Ezt azért bizvást állathatod; Hogyha azért válástott el minket, hogy sicut fecit lenni tehát nem a mi következő sicut fecit nek meglátásából, avagy arra nézve válástott el. Mert ez kettő ellenkező egymással; hogy az Idvözülendők nec az ő elválástásokból vagyon, hogy sicut fecit legyenec: és ímet hogy az czelekedetek által jussanac arra. Es nincz semmi érteke az ő gyakorlott mentségék nec, hogy noha az Isté semmi elöljáró czelekedetek nec nem tulaydonittya az elválástásnac kegyelmét, hogy mindazáltal ugyan az következőkért válástya el az embert. Mert midőn az mondati, hogy az hiecc azért válástattac el hogy sicut fecit lenni, azzal egyfésimind az is megbizonyítatic, hogy az ő következő sicut fecit nek az kegyelmi Elválástásból volt legyen eredeti. Es miképpen alkamaztathatic ez öfve, hogy az mi az válástásból származic, ugyan azon legyen az Válástásnac kútfője? Maga sicut fecit azont, az mit mostan mondott, akarta az következővel erősíteni, így szólván: Az ő akarattjánac végezése ferint, az mellyet elvégezett volt önnön magában: Mert ha az Isté önnön magában végezett el valamitt, az annyit téfien, ment ha az mondatné, hogy semmit magakivül nem látott, a mire az ő végezesébe haylana. Annakokaért mingyárt utánna veti; hogy az mi Elválástásunknac egész dolga arra nézzen, hogy mi lennenc diczeretire az ő diczőségec kegyelménec. Az mi elválástásunknac diczereti és magasztalása

1. Tim. 1. 9.

Eph. 1. 5.

káfa pedig, nem tulaydonitathatic egyedül czac az Isté kegyelménec, hogyha az nem ingyen való, és nem érdemkivül volna. Nem lehet pedig ingyen és érdem nélkül való, hogyha az Isten az őveinec elválástásában kinekinec az ő jövendő czelekedetét tekintti. Annakokaért az mit egykor Christus az őtanittvanyinac mondott, az mindeneftől fogván igaznac találtatic mindé hiecc felől: Nem ti válástottatoc engemet, hanem én válástottalac titeket. Az mellyben ő nem czac minden előjárt érdemet kirekést, hanem megismutattya, hogy ő nékic semmiec nem volt ő magokban, az mellyért őc elválástatnának, hogyha az ő irgalmaságával őket elől nem vötte volna. Az miképpen értetic az sicut Pál mondatásis: Ki adott valamitt elől önéki, hogy azt megadná annac? Mert azt akarja ott megmutatni, hogy az Istenec jóvölte az embereket úgy veszi elől, hogy az okba sem előlménöt, sem pedig sémi olly következőt ne talállyon, a mellyért ő nékic kegyelmes lehetne.

4. Továbbá az Romábeliekhez, az hól ez tudománt valaményivel mélyebben és bővebben forgattya és kiterjeszti, nem engedi meg, hogy azoc, mind Izraélitac volnának, az kic az Izraeltől fülettetnéne. Mert noha az örököség nec igazságából mindnyájan megáldattván volnának mindazáltal ez örököség nec elbirása nem egy aránt állott mindenikre. Ez disputálnac eredeti lött az Sido nép nec kevékedéséből és hamis diczekedéséből. Mert mivelhogy az Anya sicut Egyháznac nevezetit birnác, azt alitottac hogy az Euangeliumnac hiti egyedül czac ő náloc volna. Az miképpen mosta az papistac az alitott név alatt, magokat örömeft az Isten helyére ültetné. Noha azért sicut Pál megengedi, hogy az Abrahámnac magya sicut legyen a fővetségre nézve; mindazáltal ugyan azt állattya, hogy azoc közül főkan kitéttenec: nem czac azért hogy elvetemedtenec, és az fiakból fattyack a lött nec, hanem mivelhogy ebben fő tanác és fő mester az Istenec kiválképpen való elválástása, az melly egyedül czelekedéfi hogy az fiaságnac ereje legyen. Hogyha azért némelyleket az önnön jámborságoc erőltitne meg az idvőség nec reménségébé: némelyleket pedig az önnön magoc elszakadásá rekeftene el, tehát sicut Pál bizonyára balgata gul és bolódul czelekedné, hogy az olvafokat a titkos Elválástásra vinnéjefel. Mivelhogy azért az Isté nec akarattya (az melly nec ő magán kivül semmi oka né láttathatic sem keresthetic.) ilyen külömséget és elrekeftést ferez az emberec között, hogy né mindenec legyenec igaz Istáelitac, az kic az Izraeltől származtanac: hiába álmodozza tehát az ember, hogy mindenec félne, az ő állapattjánac eredeti önnön magokból vagyon. Ez dolgot öftán bővebbé kimagyarázza az Jacobnac és Esaunac példájával. Mert midőn mindketté Abrahá fiait volnának, és egyaránt volnának az ő egy anyánac mehébé zárlatván, felötte nagy czudalságnac láttathatott hogy az első fülettéfnec főbsége Jacobnac ada-

Ioh. 15. 7. 16.

Rom. 11. 35.

Rom. 9. 6.

tic: mindazáltal ugyan azt állattya sient Pál, hogy az által az egyic Elválá-
 ratása, az másiknac megvettettetése példázattott legyeh. Itt immár az kér-
 detic, hogy miczoda kútóból és okból fármazzéc mindez. Erre azt mód-
 gyác az Elevemeglátásnac tanítói, hogy ez az emberek nec jótétemények-
 ből, avagy gonof czelekedetekből legyen és fármazzéc. Mert ez igen által
 utoc ő nékiec, hogy az Isten az Jácob semélyében azt jelentötte, hogy ő az
 jáborrá leendőket elválástya: Az Esau semélyében pedig, hogy az elfa-
 jultakat megveti. Es ezt őc nagy frissen mondogallyác. Mit mond pedig az
 sient Pál: minekelötte fülettetenec volna, és még sem jót sem gonofit nem
 czelekedtenec volna, hogy az Istenec végezése megmaradna az elválás-
 sferint, nem az czelekedetek nec érdeméből, hanem az elhívó Istenec ke-
 gyelméből mondatott: Az nagyobbic főlgál az kisébbik nec, az mint meg
 vagyon irva: Jácobot szerettem, az Esávot pedig gyűlötem. Hogyha valami
 érteke volna az eleve megtudott dolgok nac ellátásnac ebben az Atya fiac
 között való külömségben, igé alkalmatlan lött volna az idő nec megem-
 litése. Hadgyuc arra, hogy Jácob azért válástattott el, mivelhogy az ő követ-
 kezendő jámborságáért szerettetett ő nékie ez a méltóság, miért monda-
 ná tehát sient Pál, hogy midőn még nem fülettett volna? Annakelőtte az is
 meggondolatlanul tétetnéc hozzája, hogy midőn még semmi jót nem cze-
 lekedett volt. Mert könnyű itt ki fogást tenni, hogy az Istennél nincz é
 semmi elröyve, és hogy az Jacobnac jámborlagais jelen volt az ő semei előtt.
 Hogyha az czelekedetec kegyelmet érdemel nec, tehát azok nac érdemek-
 nec ackoron immár méltan értekek nec kellett volna lenniec az Jacobnac
 fületése előtt mint sient annakutánna. De ez czomónac megoldásában e-
 löb előb megyen az Apastal, és azt tanittya hogy az Jacobnac elválás-
 tásá né az czelekedetekből fármazott legyen, hanem az Istennec hivatalából.
 Az czelekedetekben nem emlekezic sem jövendő sem elmúlt időre: An-
 nakutánna azokat egyenessen ellenbe veti az Istennec hivatalával, és il-
 lyenképpen az egyiket állarván, az ellenközö mást elhárítja. Mintha azt
 akarná mondani, hogy ebben, az Istennec jótettzésére kellyen nézni, és né
 az emberek nec érdekekre avagy érdemekre. Utolfor bizony dolog az, ho-
 gy az Válástásnac és Végezésnac igéjei által valaminemü okokat az embe-
 rec az Istennec titkos tanácsa kívül foktanac költeni, ez úgy mellől az sient
 Páltul mind elhárítatnac.

5. Mit fordítnac azért mind ezek nec meghomályosítására azoc elő, az
 kic az Elválás-
 tásnac dolgában, az előbvaló, avagy az utánna következén-
 dő czelekedetek nec valamit tulaydonitnac? Mert ez tellyeséggel megczu-
 folása annac az mit az Apastal olly nagy igyekezéssel vittat, hogy tudniil-
 lic az két atyafiaknac külömség nec az czelekedetek nec tekintetiből,
 hanem

hanem az Istennec kegyelmes hivatalából fármazzéc, mert még az ő füle-
 tésnek előtteis el volt az a külömség rendeltetve. Es bizonyára sient
 Páltul sem röytetett volna ez okoskodás el, hogyha valami értékü volt vol-
 na: De mivelhogy jóltudta, hogy az Isten az emberben semmi egyéb jót e-
 leve meg nem láthat, hanem czac az mennyit az ő kegyelmes válástásából
 nékiec adni magában elvégezett, nem megyen imez visssa fordult renden,
 hogy az lovakat az sicker után fogja, hogy az jó czelekedeteket az oknac
 kútfejenél és okánál fellyeb és előb valóknac tartsa. Láttyc az sient Pálnac
 savaiból, hogy minden időzülendők nec idővségec az Istennec egy ke-
 gyelmes elválás-
 tásán fundáltatott legyen, és hogy ez a jó akarat nem czele-
 kedetec által érdemeltéséc el: hané ingyen való kegyelemből fármazzéc.
 Ez dolognac szemlátomást való példájais előttünc. Atyafiác az Esau és a Já-
 cob azon fülektől nemzertenec, egy anyanac mehébe rekeftetvén, még ez
 világra sem jöttenec. Latod hogy mind kettőben mayd mindenec egy ará-
 nyuac és hasonlóc, és mindazonáltal az Istennec mind a kettő felől külö-
 möző az ő itéleti: mert az egyiket felveszi, az másikat megveti. Egyedül czac
 az elsőfületés nec jusssa all vala az utban, az mellyért egyic az másiknac e-
 lötte menne. De ez fobségis el keröltetic, az isfiabnac adatic, az mi az öregb-
 től megtagadatic. Sör ezen kívül egyebekbenis meg láttic, hogy az Isten
 elvégezett tanácsából hátrahatta az elsőfületés nec tekintetit, hogy az test-
 nec minden diezekedésre való alkalmatofsága elvétefséc. Megvetötte az
 Ismaelt, és az Isaakhoz fordult: Utára boczattya az Manafét, és az Ephrai-
 mot ülteti az fő helyre.

6. Ha pedig itt valaki azt forditaná elő, hogy ez allob és kisébgyeb jo-
 téteményec sferint ne kellyen az öröc élet felől itéletet tenni: hogy tudniil-
 lic az ki az elsőfületés nec tisztéségére emeltetic; sient azért az menyei ör-
 rök öség nec fobségére is méltoztaséc (mert vadnac sokan kic: Pállis ki-
 mülletlenül bannac, mintha az béhozott mondasokban az Irást idegen ér-
 telemre tekerte volna.) Arra én azt felelem, az mint ez előttis, hogy az Apa-
 stal sem meg gondolatlanásból meg nem tántorodott, sem kényeségből
 az Irásnac bizonságival visssa nem élt: hanem sockal inkább arr anézött (az
 mellyet őc látni nem akarnac) hogy az Isten a Jácobnac lelki elválás-
 tásat, az melly egyebként az ő titkos tanaczaban volt elröyve, ez földi jelenség
 által akarta kinyilatkoztatni. Mert az Jaakobnac engedett elsőfülörségét
 az öröc életre nem visssúc, bizonyára igem semmire kellő és czufságos si-
 nye lesen az áldásnac, az mellyből egyebet nem nyert az sokféle nyomoru-
 sagnál, kárvallásnál, somoru budosánál, sok bunáibanatnál és keferúség-
 nél. Mivelhogy azért sient Pál minden kétségnélkül látná, hogy az Isten
 az külső áldás által bizonyította volna meg, az lelki és elmulhatatlan ál-

dáft, az mellyet az ő fölgainac az ő mennyei országában kéfített; nem általotta az látható által az láthatlan áldást bizonyítani. Annakfelőtte ez is meg kell esmélteni, hogy az Chanaan földéhez vólt figgeztve az öröc hayléknac záloga; hogy ilyenképpen semmi kétség abban nincz, hogy az Jacob beölttraván vólt legyen az Christufnac testében, hogy ő is az Angyaloskal egyetemben, ugyan azon életben közöstárs lenne. Elválastatic azért Jacob, és az Esau megvettetic, és az Istennec elválastása által válastatic ez meg az másiktól, az melly az ő érdemére nézve, czac egy hayfállal sem vólt job. Akarodé tudni az okát? ezt mongya lenni az Apastal: Mert megmondattott Mofes nec, hogy; Könyörülöc, az kin könyörülöc, és megkegyelmezec, az kinec kegyelmes vagyoc. Es mit akar, kérlec, ez ámondás egyebet, hanem hogy az Ur önnön maga világossan bizonyittya, hogy ő az emberekben semmi vélec való jótete menyre okot nem talál: hanem czac az ő irgalmaságából vesén arra alkolmatofságot, és hogy ilyenképpen tulaydon czac ő dolga legyen, az öveinec idvöségé? Holott azért az Isten az te idvöségeder önnön magán fündálta, miért jöf te magadra? Midön tenéked egyedül az ő irgalmaságát jelenti, miért futf az te tulaydon érdemedre? Midön az te gondolatidat egyedül czac az ő könyöröletességén akarja tartani, miért akarf te egy résfent az te czelekedetid nec te kintetin kapdosni? Immár azért az kicziny seregeczkére fűkségtérnunc, az mellyről egy helyen azt írja sient Pal, hogy az Istentől eleve magláttott legyen: nem úgy (az mint ezec költic) czac pufán lattya és esmerimég, ugymint valamelly hívokodó ör álló helyből nézné valaki az dolgot, az mellyet nem czelekedné: hanem olly értelemben, az mellyben ez ige gyakorra olvastatic. Mert midön Petér Apastal f: Lukácznál mondgya, hogy az Christus az Istennec elvégezett tanácsából, és eleve meglátásából adatott legyen az halálra, bizonyára nem tesfi az Istent czac hívokodván nézövé, hanem az mi idvöségünk nec meg szerzőjévé. Ilyenképpen finte ezen sient Peter, midön az hivekről, az kik nec ír, azt mongya, hogy elválastattanac az Istennec eleve megtudála sient: tulaydonképpen az titkos elválastást foglallya bé, melly által az Isten magánac azokat az kiket akart, fiaivá jegyzette. Es az Elvégezé nec igeje, melly ez dologban hasonló értelemben vétetic, mivel hogy mindenütt elváltozhatatlan meghatározást jegyez, kétségnélkül arra tanit, hogy az Isten, midön szerzője az mi idvöségünk nec, nem megyen ő magán kívül. Hasonló értelemben mondgya ugyan azon Caputban, az Christust ez Világnac teremése előtt eleve megesmert baránnac, Mert mi lehetne illetlenb és izetlenb dolog, mintha az Isten czac mefűnven eleve nézdegelte vólna, honnét jöne az emberi nemzetség nec idvözülése? Annakokaért az eleve megtudott nép finte

Rom. 9. 7. 15.

Rom. 11. 7. 2.

Aét. 2. v. 23.

1. Pet. 7. 4.

finte annyit tesén f. Pálnál, mint az nagy sereg közzé elegyedett kicziny nyajaczka, melly nagy sereg hamissan viseli az Isten nevet. Másuttis azon sient Pal hogy megtáfolna azoknac diczekedéseket, az kic az álitott finy ^{2. Tim. 2. 7. 19.} alatt, ez világon az Keresztényeknek az főbségét kívánnac, azt mögya, hogy, Tudgya az Isten kikiegyenec az övei. Egy summában az megemlitött ige által kétfele népet jelent az f. Pál, Melly nec egyic az Abraham magvából fülettetött egéfi nép, az másik pedig az ezen népből kiválastatot seregeczke, melly czac az Isten semeinec esmeretes, az embereknel pedig esmeretlen. Es ezt sient Pal kétségnélkül az Mofesből vótte, az ki azt mondgya, hogy Irgalmas az Isten annac az kinec akarja, (noha az válastott népről vagy on ott az fő, melly nec külső állapotya egyenlő vólt.) Mintha azt mondanája, hogy az közönséges felvételen, ő nála befoglaltatott legyen az kiváltképpen való némelleyec kegyelmes elválastása, ugymint valamelly elröyött kinec: és hogy az közönséges fővetség nec ellene ninczen ez kevessek nec az köz rendből kivétele. Es hogy ebben magát szabad akarattól sáfarkodonac mutassa, egyáltallyába tagadgya, hogy ő egy nec inkább akarja irgalmas lenni hogynem máfnac, hanem czac az mennyiben az ő jó akaratyanac tettzenec. Mert az ki keresvén talállya az irgalmaságot, annac noha meg nem tagadtatic az kegyelem, mindazáltal ugyan az Istennec jóvólta véfű ötet elöl, az mellyet egy résfent ő maga nyér meg: de az Isten ugyan mindeneftül fogva egyedül czac ő ajándékanac akarja azt esmertetni és ő maga akar érette diczertetni.

7. Immár á dolog az, hogy mind ez egéfi ügyről az felső bíró és tanító mester mondgya ki az törvént és az sententiát. Ez tanító midön az ő halgatóiban olly nagy keménynyakuságot látna, hogy az közönséges sereg nec mayd ugyan hiába prädikállana, hogy ez botrankozást megorvosollya, azt ^{Ioh. 6. 7. 37.} kiáltya: Valamit az Atya nekem ad, én hozzám jó az. Mert ez az Atyánac akarattya, hogy azoc közzül semmit el ne vesesséc, valamiket ő énnékem adott. Látod inné hogy az Atyánac ingyen való ajándékából fármazic, hogy az hitre jutunc és az Christufnac oralma alá adattunc. De itt valaki talám visfáfordittya az kereket, és azt veti elő, hogy czac azokat kellyen az Atyánac örökségébe fámlálni, az kic szabad akarattyc sient hitből oda engedéc és megadtac magokat. De az Christus egyedül czac azon műalkodic, hogy noha az nagy sokságu seregek nec elszakadási ez egéfi világot megremithetné, mindazonáltal még az Egek nélis álhatatosban és erősebben megáll az Istennec tanácsa, és az öröc elválastás. Nyilván és világossan mondatic az válastottac felöl, hogy oc annakelőtte az Atyaé vóltanac, minekelőtte őket az ő egyfületett hánac ajandékozna. Itt az á kérés, hogy ha cz az ő természetéből vagy oné? Sőt inkább idegenekből, kiváltképpen

Ioh. 6. 7. 44.

való hozzá vonása által teszi őket öveivé. Világosabb az Christus savaival, hogy nem mint valakinek tetovázó viselkedésével meghomályoyttathatnának: Senki nem jöhet én hozzám, hanem az én Atyám vonandgya azt: Az ki pedig az Atyától hallott és tanult, az én hozzám jö. Hogyha mindnyájan egyaránt térden haytanának az Christust, tehát közönséges volna az elválasztás: de az hívőknek ilyen kicsiny sáman somlátomást megtett az ellenkező külömbség. Minekutánna azért Christus az ő tanítványait az ő Atyánál tulaidon öröké közzé sámlálta volna, ezt teszi mindgyartutánna: En nem könyörgök ez világért, hanem azokért, az kiket te ennékem adtál: mert tiéd. Ebből az következik, hogy ez egész világ nem tartozik az ő teremőjére, hanem csak annyiban, hogy az kegyelemből való elválasztás némelly nem sokokat, az kárhozatból, az Isten haragjából és az örök halálból kiragad, az mellyeknek egyébként el kellene vesnie: ez világot pedig az ő veszedelmében hadgya, az mellyre rendeltetött. Noha pedig ez arant az Christus közepbe járul, mind az által ugyan egyaránt való tellyes hatalmat tulaidonit magának az Atyával, az elválasztásban. Nem szólom mindenekről. (ugymond) tudom kiket választottam el. Kerdedé, honnét választotta el azokat, arra más helyen így felel ő meg; hogy, Ez világból, az mellyet ő kirekeszt az ő könyörgéséből, midőn az ő tanítványait az Atyánál ajánlya. Ezt pedig igen esünk be kell venünk, az mit mond: hogy jól tudgya kiket választott, hogy az által az emberi nemzetségben bizonyos kiváltképpé való sáma jelentés: Annak felőtte hogy nem az ő tulaidon jószágoc mivolta sámerint választásának meg, hanem az Istennek végezéséből. Honnét az következők, hogy senkinek ninczen az ő maga erejéből és sérénységéből ez ő elsősége, mivel hogy az Christus az választásnak jussát magának akarja tartani. Mert hogy ő egy helyen Judást az választottak közzé sámlállya, noha az őrdög volna, az csak az Apasztali tistre tartozik: az melly noha jeles tükere az Isteni jó akaratnak, (az mint azt sáent Pal az önnön sáemélyében gyakran megismeri) mind az által az örök életnek reménsége ninczen hozzá kötetve. Meglehetet azért, hogy az Judas hitetlenül viselvén magát az Apasztali tistben, sokkal gonosb volt legyen az őrdögnél. De az kiket egy sáer beöltött Christus az ő testébe, azok közzül nem hágy senkit elvesni. Mert az idvözülendőknek megtartásoc felől az mit megígért, megis állya: az az, megmutattya az ő hatalmát, a melly nagyob mindeneknél. Mert hogy másutt azt mongya: Atyám senki azok közzül el nem vesztet, az kiket ennékem adtál, hanem csak amaz veszedelemnek fia: ez jóllehet az sáóllásnak valamennyire idegemb módgya: mind az által né kétséges és nem gonos értelmű. Az summája ez, hogy az Isten az kegyelemből való elválasztással sáivá teszi, az kiket akar; es ezt pedig semmi egyéb okból né mivelis, hanem az melly csak önnön magá-

Ioh. 17. 7. 9.

Ioh. 15. 7. 18.

Ioh. 15. 7. 19.

Ioh. 10. 7. 28.

Ioh. 17. 7. 12.

magában vagyon, mivel hogy megelégszik az ő titkos jó tettzésével, 8. (De módhatná valaki) Lá sá. Ambrus, Origines és Hieronymus, azt itelték, hogy az Iste az ő kegyelmét úgy ossza ki az emberek közzé, a mint eleve meglátta hogy kiki melly jól élne azzal. Ezen érteleben volt sáent Agostinus néha napban: de hogy ostant az Irásnak értelmében jobbá éppült volna, nem csak megmáslotta, mint nyilván hamissat: hanem hatalmassan megis hamissította. Sőt az revocálás után, midőn a Pelagianusokat feddené, hogy ez tévelgésben megmaradnának, emezt mondgya: Ki ne czudálná, hogy az Apasztali illy éles elmével né birt legy-e? Mert midőn czudalatos dolgott hozott volna elő az két meg né sáületet atya fiakról, és ostant magának kérdést vetött elejében: Miczodat azért? Né de, hamisság vagyone az Istenben? Völt volna itt alkalmatossága hogy így felelt volna: hogy az Isten eleve meglátta mindkettőnek érdemeit. De ő azt né mongya, hanem megmarad az Istennek itéletiben és irgalmasságában. Es másuttis, midőn az választás előtt járo minden érdemet elhárított volna, ezt mondgya: Itt bezzeg elfunnyad és hivolkodik azoknak hitvány okoskodásoc, az kik az Istennek eleve meglátását otalmazzák, az ő kegyelmésége ellen: és azt mongyák, hogy azért választottunk el ez világnak teremőjé előtt, mivel hogy az Isten eleve meglátta, hogy mi jamboroc lesünk, és nem hogy ő maga tene minket jókká. Nem mondgya ezt, az ki migy sáól: Nem ti választottatok engemet, hanem én választottalak titeket. Mert ha azért választott volna el minket, mivel hogy eleve megismeritotta, hogy mi jókká fogunk lenni: tehát az tis eleve megláthatta volna, hogy mi elválasztandgyuc ötet, és az mellyec erre következnek. Ertekes ez az Agoston bizonyítás azoknál, az kik az Atyának Irásokban örömet megnyugosnak. Noha Agoston sem hadgya magát az többiről elfakasztani, hanem nyilván való jelenségekel megmutattya, hogy ez elválasztás, az mellyel ötet gyűlöltették az Pelagianusoc, merő hazugság legyen. Mert az sá. Ambrusnak az sáent választásáról való könyvének kilentzedic részéből, magáért hozza bé ez mondat: Az kin könyörül az Christus, azt hija. Ismet, Ha akarta volna, az sáent segnélkül valókat, sáentekké tehetne volna. De az Isten azokat hija, az kiket kegyelmére méltoztat, és az kit akar Isten felővé teszi. Hogyha erről, az sá. Agostonból egész könyvet akarnék ösveirni, nem volna nekem nehéz egyedül csak az önnön sáavaival ez igyet elgyöznom: de nem akarom az olvasokat efféle bövséggel terhelni. Noha azért, jer gondollyuc azt, mintha az Paterec erről semmit nem irtanak volna; hanem az dolgot önnön magában forgassuc és fontollyuc meg. Nehéz kérdés támasztott volt; Hogyha igazán czelek esie az Isten, hogy némelly bizonyos embereket kegyelmére méltoztat. Ebből az Apasztali egy sáóval kifeythette volna magát, hogyha az czelekedeteknek tekintet akarta

Lib Retrac. 1.
c. 11. Epist. ad
Sixtum. 106.

Hom. 1. in Ioh.

vólna előfordítani. Miért nem mivel pedig, hanem inkább mind mélyebben megyen el az befédben? Azért mert nem kellett másképpen czelekedni. Mert az fent Lélec, az melly ő általa szólott, nem vól feledékeny. Annakokáért egyáltallában fiabadon kerengés nélkül megfelel: Hogy, Az Isten azért kegyelmes az ő válastottinac, mert ugy akarja, hogy azért könyörül raytoc, mert azt akarja. Mert ez mondas: Könyörülóc, az kin könyörülóc, és megkegyelmezec, az kinec megkegyelmezec: finte annyi mintha ez mondatnéc: hogy, Az Isten semmi egyéb okból nem inditatic az megkegyelmezestre, hanem czac hogy az legyen az ő kegyelmes akarattya. Megmarad azért ez fent Agoston mondasánac igazsága: Hogy, Az Istenec kegyelme nem talál, hanem ferez idvözülendöket.

9. Es amaz Aquini Tamas okoskodásával sem kem gondolnunc, hogy az eleve megtudott érdemeknec isteni ellátása nem oka jollehet az elválastásnac, az mennyiben az Istenec semélyét és czelekedetir illeti, de az mennyiben az mi semélyünknek nézi, nem nemüképpen okánac nevezetetic, réfi feriorat, és külömséggel felöle szólván. Az mint midön, az mondatie, hogy az Isten az embernek diczóséget rendel érdemből, mivelhogy elvégezte hogy azt a kegyelmet adgya néki, az melly által az diczóséget megérdemelle. Ez ellenben azért (mivelhogy az Ur Isten azt akarja, hogy az Elválastásban czac az ő tífia kegyelmére nézzünc:) ha valaki ez aránt többet akar látni, igen visssa fordultul esic az ő messze látó kívánsága. Ha pedig ugyan elmés okoskodással kellyene tufakodni, talám miis találnanc valamit ez Tamas batyanc elme futtatásóczkájánac megtáfolására. Azt akarja ő hogy az idvözülendöknek az diczóság nem nemüképpen az érdemec ferint rendeltetic, mivelhogy az Isten kegyelmet enged néki, az melly által az diczóséget megérdemlic. Mint lesz tehát, ha ez ellen ezt mondom, hogy az fent Léleknec kegyelme, mellyet az Ur az őveivel közöl, azoknac az életre való elválastafokra szólgallyon: és sockal inkább arra követhézec, hogy nem annac előtte járna? Hogy azoknac adaséc ez kegyelem, kiknec az életet öröksége immár régen meg rendeltett. Mert illy rendet tart az Isten, hogy elválast előb, s' az után igazit meg. Es innet az következc, hogy az diczóségre való elválastas legyen inkább az kútfő, az mellyből az kegyelemre való rendelés fármazzec, hogy nem mint ez vólna amannac kútfője. De ám járjanac ez okoskodó tufakodáloc: mert ugyanis hijába való bővölködés ez azoknál, az kic az Isten igejében való bölcseséggel megelégesnec. Mert az is igazán mondatott régenten egy Ecelesiai tanítócul, Hogy az kic az Isteni elválastást az érdemeknec tulajdonittya, azollyanoc sockal folyeb bölczelkednec hogynem mint illenéc.

Exo 33. 7. 10.

Homil. 33. In Io-
han. Epist. 106.In 1. Sentent.
Tract. 25. quæst.
23.Ambr. de vocat
Gent. l. 1. c. 2.

10. Továbbá azt mondgyac némellyec, hogy magával ellenkezéc az Isten, hogyha közönséggel mindeneket hozzája híván, czac némelly elválastottakat venne magához. Es illyen módon ez emberec értelme ferint, az közönséges igéret ec eltörlic az kiváltképpen való kegyelmes elválastást. Es illyen képpen szól nac némelly mertekletis értelmü emberec, nem olly igen az igazságnac elnyomására, mint az darabos kérdéfeknec és az felöt-
téb való elméskedésnec megzabolázására. Kiknec akarattyc méltó diczeretre, de tanác zoc és igyekezetc nem jovallando: mert soha nem menthetö az tetovázó ravaskodás. Az kic pedig vakmerö kinyefségből ellent szól nac, azok bizonyára fégyenelhetic az ő hitvány czaczogálocat és tévölgéseket. Miképpen alkottassá az Iras ez kettöt öfve, hogy tudniilic, az külsö prædikálás által mindenec hívattassanac az penitenciára és az hitre: és hogy mindazáltal nem mindeneknec adaséc az megtérésnec és az Hitnec lelke, azt én másutt megmagyaráztam, és mayd ismét valamennyire elő kell hozni. Az mit pedig oc ezzel keressnec, azt én meg nem engedem, ugy mint az melly kétképpen hamis. Mert az Isten, ki azzal fenyeget, hogy midön egy várofra esöt boczátt, fárazság leszen az másikon. Ismet, az ki másutt az Igénec éhségét hirdeti meg, ez bizonyára nem kötelezi arra magát, hogy mindenestül fogva mindeneket egyaránt akarjon elhijni. Ismet az ki fent Pálnac nem engedi hogy Asiában prædikállya az igét, és ötöt onnet Macedoniába igazittya, eléggé megmutattya, hogy az ő tellyes hatalmában legyen, hogy ez kinczet az kiknec akarja, azoknac ostopassá. Az Esaiasnál pedig még világosabban megmutattya, hogy mimódon ajánlya és rendellye kiváltképpen az válastottaknac az Idvöségnec igéretit. Mert azt mondgya, hogy egyedül czac az válastottac, és nem mindenestül fogva az egész emberi nemzerség leendenec az ő tanitványi: Honnet nyilván vagyön, hogy az kic azt állattya, hogy az Idvöségnec tudománya minden embereknec, minden kifogás nélkül, egyaránt hasznallyon, igen fonakul botorkázzanac: Mert annac gyümölcze egyedül czac az anya fent Egyház fiainac tartatott kiváltképpen meg. Ez mostan legyen elég arról, hogy noha közönséggel mindeneket megfölitson az Euangelium, de az Hit mindazáltal ugyan nem mindeneké.

Az okát megjelenti Esaias: Mivelhogy nem mindeneknec jelentetic meg az Urnec karja. Hogyha azt mondaná, hogy az Euangelium gonosul és visssa fordultul megvetetic, mivelhogy azt, fokban keményakusagból holgatni nem akarjac, tehát ugy ez közönséges hivatalról való sinne talám leherne valami érteke. Nemis az pedig ez aránt az profétánac sandéka, hogy az embereknec vetkét kisseb nectetteffe, midön azt mondgya, hogy az vakságnac oka innet fármazzec, mivelhogy

Amos. 4. 7. 7.
8. 8. 11.

Act. 16. 7. 6.

Esa. 8. v.

Esa. 53. v. 11.

az Isten az ő karját nékic nem akarja kijelenteni: hanem czac azt akarja meg-
 értetni, hogy midőn az Hit ki váltképpen való ajándéka legyen az Istenec,
 az külső pufsta tanításnac fiava által czac hijába verdestetnec az fűlek. Örö-
 mest hallanám pedig ezektől az Mesterektől, hogyha egyedül czac az puf-
 ta prédikálás téfene minket Isten fiaivá, avagy pedig az Hit. Bizonyára mi-
 dőn fient Jánosnac első részében az mondati, hogy valakic hífnec az Isten-
 nec egyfületett fiában, azok is Isten fiaivá lesfnec, ott az OMNES Uram, nem
 elvegyesleg való minden közönséges rakafolásért tétetic, hanem az híve-
 nec kiváltképpen való bizonyos rendi határozatit, az mellyec nem az vé-
 reből, sem az testnec akarattából, sem valamely férfinac akarattából,
 hanem az Istentől fülettettene. De azt mondgyac őc, hogy ugyan egygez
 az Hit az igével. Igaz bizonyára az hól az Hit jelen vagyon. De nem uyság,
 hogy az mag az töviffek közzéis, avagy az köbfiklarais éfic, nem czac azért,
 hogy az nagyobb rész őmagában keménynyákunac mutattya magát az Isten
 ellen: hanem azért is, mert nem mindeneknec vagyon semec és fűléc. Ho-
 gy ha azt kérdic: Mint illic tehát, hogy az Isten hozzája hja az kiket tud, ho-
 gy el nem jönec? Arra megfelel fient Agoston én érettem. Mit vetekedel (u-
 gymond) én velem? Czudálkozzál inkább én velem együtt és kiáltimezt:
 ő mélysegnec mélysege! Rémüllyünc meg itt mind ketten, hogy az tével-
 gélben el ne vessűnc. Annaekfelötte mivelhogy az Elválásítás, az fient Pal
 bizonyítása ferint, annya az Hitnec, az őnnön fegyverekkel veré őket vif-
 fa, hogy fiente azért nem közönséges az Hit mindenekkel; mivelhogy az
 öröc elválásítás, az mellyből az Hit fírmazic, kiváltképpen való dolog.
 Mert az okonac rendiből, és azonac következő gyümölcséből könnyü
 ezt kihozni, midőn fient Pal mondgya, hogy béröltettünc minden fele lel-
 ki áldásokkal, az miképpen minket az Isten elválástott volt ez világ fundá-
 lásanac előtte: hogy ez illyen jóc, azért nem közöc mindeneckel, mivelho-
 gy az Isten czac azokat válastotta el az kiket akart. És fiente ez az oka, hogy
 másutt nyilvánással mögya, hogy az Válastottaké az Hit, hogy ember azt
 ne alitana, hogy valaki, tulaydön erejéből ferezhetné maganac az hitet: ha-
 nem hogy ez diczóség egyedül czac az Istenec maradgyon, hogy ő töle
 kegyeléből világofittasnanac meg, az kiket ő eleve elválástott. Mert igazán
 mongya az fient Bernardi: Az ő baráti külön hallýac, az kiknec maganis
 mondgya: Ne felly, te kicziny fereg: mert tinéktec adatott, hogy tudgyatoc
 az Isten orfáganac titkait. Ofrán azt kérdic: Kiczodac azoc? Bizonyára a ki-
 ket eleve tudott és elrendelt, hogy egyenlőc legyenec az őfiánac ábrázat-
 tyához: ő nagy és titkos tanác, az melly minékünc megjelentetött! Az Ur
 esmeri az őveit. Az mi pedig esmeretes volt az Istennel, kijelentetött az em-
 bereknec: Nemis méltoztat egyebeket ez titkoknac részletetésére, és elfo-
 gására,

De verbis A-
post. serm. 11.

Ephes. 1. §. 3.

Tit. 1. §. 1.

Ad Thom. Præ-
posit. Epist. 107.

gására, hanem fiente czac azokat, az kiket még eleve maganac látott és el-
 válástott. Egykevéssel az után, így végezi: Az Istenec irgalmassága meg-
 marad öröktől fogva mind öröke az ötet felöken. Öröktől fogva, az el-
 válásításért: Mind öröké, az idvözítésért és megbódogításért: Az mellyec
 között az elsőnec semmi kezdeti ninczen: az másiknac vége ninczen fo-
 ha. De mi fűkség fient Bernardot bizonságul béhoz nunc, midőn őnnön
 maganac az Mester nec fájából hallýac, hogy senki egyéb nem lát, hanem e-
 egyedül czac az kic az Istentől vadnac: Melly igéckel azt jelenti, hogy mind-
 azoknac, az kic az Istentől ujjonnan nem fülettettene, az ő ortzajánac
 fényességére megkellyen vakulnioc. Es bizonyára az elválásítás mellé igen
 fűp helyessen adatic az hit, czac hogy mellesleg és az utolsób grádiczon ál-
 lyon. Az mint ez rendet másutt világofon ki mutattýac az Christus fiavai:
 Ez az Atyánac akarattya, hogy el ne vesssem; az mit nekem adott. Mert ez
 az ő akarattya, hogy valaki az fiuban hífen, el ne vessen. Hogyha mindene-
 ket idvözíteni akarna, tehát mindeneknec őrizetire pastorul adná az őfiát,
 és mindeneket az hitnec fűt kötelével az ő fiánac testébe őltana. Látni való
 pedig, hogy a hit az atyai kiváltképpé való feretnec záloga, melly czac az
 elválástott fiaknac tartatic meg. Annakokaért mongya másutt Christus,
 hogy az Juhoc követic az ő pastoroikat: mert ismeric annac fiavát. Az ide-
 gent pedig nem követic, mert nem esmeric az idegennec fiavát. Honnét va-
 gyon azért ez külömség, hogy ha nem innét, hogy nekic az fient lélec által
 megnyittattac az ő fűlec? Mert senki nem tebi őn magát juhha, hanem az
 Istennec kegyelme által formáltatic azzá. Innet tanit az Ur Christusis, hogy
 az mi idvőségünc bizonyofson és bátorsággal megáll, mivelhogy az Isten-
 nec meggyőzhetetlen hatalma által tartatic az meg. Annakokaert azt re-
 késti, hogy az hitlenec nem az ő juhái közzül valóc, mivelhogy nincze-
 nec azonac fíama között, az mellyeket az Isten őnékie megigért Esaias ál-
 tal, hogy ő néki tanítványi legyenec. Mivelhogy pedig ezekben az rölem
 béhozott bizonyításokban, az végiglen megmaradásis befoglaltatic, egy-
 ferf mind az elválásításnac megváltozhatatlan álhatatofságatis meg bizo-
 nyittýac.

11. Immár az megvetettekről is kellk fólnunc, mellyeket az Apastal a-
 zon helyen egyferf mind befoglal. Mert az miképpen az Jacob, minek előt-
 te valami jót érdemlene, kegyelemre vétetic fel: azonképpen az Esávis, mi-
 nek előtte valami gonofst tenne, gyűlöltetic. Hogyha itten az czelezedete-
 kre akarunc nézni, boffúval illettyüc az Apastalt, mintha azt ő, az mi, mi e-
 löttünc semlátomást való dolog, nem látta volna. Hogy pedig nem látta le-
 gyen, innét bizonyodic meg, mivelhogy nervezet ferint azon vagyon
 és azt állattya, hogy minekelötte mindkettő vagy jót vagy gonofst czele-
 Fffff

Ioh. 6. §. 46.

Ibid. §. 6.

Ioh. 10. §. 4.

Rom. 9. §. 14.

kedett volna, az egyic elválastatott, az másic megvetetött legyen: hogy in-
nét megbizonyítsa azt, hogy az isteni elválastásnac fundamentoma nem az
czelekedetekben álljon. Annakutánna midön, az kérdést támasztotta,
Avagy hamiság vagyoné az Istennél, azzal az mi bizonyos és nyilvánóságos
otalmazására lehetett volna az ő igazságának, nem él, hogy tudniillic, az Isté
az Esauac az ő gonofsága ferint fizetett meg: hanem más feleletet hoz e-
lö, hogy tudniillic az megvetöttec arra támasztatnac, hogy ő általoc az Isten-
nec diczősége kivilágosodgyéc és kihirhedgyéc. Végezetre ez rekefítést
figgeztü utánna, hogy az Isten könyörül az kin könyörül, és megkeményíti
az kit akar. Látod innét, hogy mindkettőt az Istennec egy szabad akarattya-
ra vigye. Mivelhogy azért az őveinec kegyelemből való elválastásának
semmi egyéb okát nem mutathattyc, hané czac hogy ő néki ugy tettzett,
és ugy akarta, az egyebek nec megvetésében sem találunc egyebet, az ő a-
karattyanál. Mert midön az mondatic, hogy az Isten avagy megkeményíti,
avagy kegyelmébe veszi az kit akar, azzal megintet nec az emberec, hogy
okát annac ne keresséc az ő akarattyan kívül.

HUSZONHARMADIC RESZ.

*Meghamisítja afa az patvaros rágalmazásoknak az mellyekkel ez tudommány
mindenkoron méltatlanul terheltetett.*

EZeket mihelt hallya az emberi okofság; meg nem tartoztathattya
magát az ő semtelen kinyefsége, hanem legotran mint az ostromra va-
ló dob, trombita zendülése felötte igen dulsul és nagy zenebonással har-
solodic. Es bizonyára sokan az finy alatt, mintha az Istenről őc minden
neheztellést el akarnának háritani az Isteni elválastást annyiban hadgyác
jóvá, hogy mindazáltal ugyan nem akarjác, hogy valaki megvetesséc. De
ebben igen tudatlanul és gyermekül czelekedesséc. Mert ha az elválastás az
megvetéssel ellenben nem tétternéc meg nem álhatna. Elválastani mon-
datic az Isten azokat, az kiket ő felvéfen az idvőségre. Annakokaért fe-
lötte nagy bolondság volna azt mondani, hogy azoc az kic el nem válasta-
tattac, czac ferenczére nyeric meg, avagy serenysegeekkel ferzic azt meg,
az melly onnan fellyül czac kevés embereknec adatic. Az kiket azért az
Isten az ő Válastásában elkerül, megveti azokat. Es ezt semmi egyéb o-
kért nem czelekedesi, hanem hogy őket abból az örökségből, mellyet az ő
fiainac rendelt, ki akarja rekefíteni. Nemis kell azt megengedni az emberi
kinyefség nec, hogy az Isten igejével magát meg ne hadgya zabolázni, mi-
dön az ő meg foghatatlan tanácsáról vagyon az fő; az melly ő tanácsát
még az Angyakok is imádgyc. Immár pedig meghallottuc azt, hogy az
megke

megkeményítés sinter ugy az Istennec kezében és szabadakarattyan áll,
mint az kegyelembé vétel. Nemis farsátya igen sinter Pal abban magát, Rom. 9. 7. 20.
hogy az Istennec otalomul valami hazug jó főt nyuytson: hanem czac
arról téfen intést, hogy az czinálmányhoz nem illic, hogy az ő mesterével
versöngjön. Annakfelötte, miképpen akarjác ezec, az kic senkit nem a-
karnac az Istentől megveteteni, ez mondasból ki feyteni: Minden palánta,
valamellyet az én mennyei atyám nem plantált kivágattatic? Nyilván
hallyác hogy veszedelemre és halálra sententiaztassának mind azoc, az Matth. 15. 7. 20.
kiket, az mennyei Atya, ugymint megszentelt fakát, az ő kertében
nem akart plantalni. Ha ezt tagadgyác megvetetés nec jegyénc lenni,
soha semmi nem lehet olly nyilvánóságos dolog: az melly ő nékiec bi-
zonyosá tétethesséc. Ha pedig meg nem sünnec ez ellen röhögni, az
hit nec egyigyüségé clegedgyéc meg az sinter Palnac imez intésevel, hogy
ninczen nekünc arra okunc, hogy az Istennel kötödgyc, midön egy Rom. 9. 7. 22.
résfent az ő haragjánac és hatalmának megmatatására, nagy engedelmes-
séggel türi az haragnac edényét, az mellyec a veszedelemre kéfitett nec;
más résfent pedig megjelenti az ő döczőségénc gazdagságát az kegye-
lem nec edényében, az mellyeket diczőségre kéfitett. Ezekbe vegyéc azt
az olvasóc hogy illyen modon sinter Pal, hogy minden suttogásnac és mor-
golodásnac hájat bedughassa, az főb birodalmat az Isten haragjánac és ha-
talmának tulaodonitya: mert méltatlan dolog volna az mi sentenciánc alá-
vettetni, ez mélséges itiletek nec, az mellyekben minden mi értelmünk-
nec sükség elmerülniec és elnyelettetniec. Az mit az ellenkezőc felel-
nec czac semmire kellő; hogy az Isten mindazáltal ugyan nem veti min-
denestől fogva meg azokat, az kiket engedelmesen sennyved, hogy ha ta-
lám meg fognac térni. Szinte mintha az sinter Pal az Istennec olly elfeny-
vedést tulaodonitana, mellyel az oknac megtéréseket várná, az kik felöl azt
mondgya, hogy elkéfitett nec az veszedelemre.

Mert igazán mondgya sinter Agoston, midön ez mondas magya- Lib. contra Lu-
lian. 5. c. 5.
rázza, hogy mikor az eltérés mellé hatalom adatic, az Isten nem czac
közmodon meghagy vagy meg engedlenni valamit, hanem jelen való ere-
jével igazgattya azt. Ezt is mondgyc annakfelötte, hogy nem hijába mon-
datott az haragnac edényeiről, hogy az veszedelemre alkottattanac legyen:
az kegyelem nec edényeiről pedig hogy őket az Isten az diczőségre el-
kéfitötte:

Mert ezzel az Apastal az Idvőségnec diczeretit az Istennec tula-
donittya, az kárhozatnac okát pedig azokra veti, az kik azt tulaodon
akarattyokkal vonfác az önnön nyakokra. Mert ha azt meg engedemis
nékik, hogy az sinter Pal az föllásnac formájának megczerélése által, az első

kemény mondást valamennyire enyhíti, mindazáltal ugyan semmiképpen nem hihető, hogy ő a kárhozatravaló elkéfést valahová másúvá vonnya, hanem az Istennek titkos tanácsára, melly czac kevésfel az előtt az textusbanis vagyon, Hogy az Pharaot az Isten indította fel: Annakutána, hogy megkeményíti az kit akar. Innét hísem az következőzic, hogy az Istennek titkos tanácsa legyen oka az megkeményítésnek: Megmarad azért ennek igazsága, az mit sient Agoston mond: hogy, Midőn az Isten az farkasokból juhokat téfien, hatalmas kegyelemmel változtattya meg őket, hogy megfelidéteséc az ő keménységet. Es azért nem teszi az megkeményítőteket istenes jámborocká, mert azt az hathatób kegyelme nem nyuytya ki, mellyből nem volna fűkös ha ki akarná mutatni.

2. Ez bizonyára elég felelet volna az Isten felő és értelmes emberek-nél, és az kic megemlekezne arról hogy emberek legyenek. De mivelhogy ez kárkodó fájuac, nem czac egyféle mérget pókdófnac az Isten ellé, mis mindenekte az mint az alkolmatóság hozza, meg felelűnc. Felotte so perlódéfec vagyon ez kába embereknek az Istennel, sient mintha az ő fűkos fájoknac, és megrostállásoknac alája volna vettetve: Es előfer azt kérdic, hogy miczoda igazsággal haragfű az Isten az ő teremtett állatira, az mellyektől az előtt soha meg nem bántatott és meg nem haragitatott, mert az embereket tulaydon akaratból és tettzésből karhozatni, inkább illic valamelly kegyetlen hatalmaskodóhoz, hogynemmint az törvény ferint való igaz bíróhoz. Es hogy azért méltó okoc vagyon azoknac az Isten ellen való panafolkodásra, az kic czac azon ő szabad akarattából, minden magoc vétkenélkül az öröc halálra rendeltetne. Hogyha efféle gondolatoc ütözendene az Istenfelő embereknek elméjekben, azoknac hátraverésére, vagy czac imez egyet gondollyac jól meg, tudniillic, melly nagy vakmerő gonofság legyen, az Isten akarattánac okait vizsgálni és tudakozni, holott mindeneknek valamit vadnac az az Isteni akarat az oka, és méltán annakis kellenni és tartatni. Mert ha valami más oka volna, fűkség volna annak előtte valonac lenni, az mellyhöz ő köteleztetnéc, az mellyet isonyuság gondolni. Mert az Istennek akarattya olly igen igaz regulája az igazságnac, hogy valamit ő akar, sient azért hogy ő akarja, igaznac kellyen tartatni. Midőn azért az kérdetic, hoga miért czelekedett az Isten valamit ollyanképpen, azt kell feleni, hogy, azért mert ugy akarta. Ha kérded továbbá, hogy miért akarta ugy, immár valami nagyobbat és az Istenakarattánál felyeb valót kérdes, az melly meg nem talátrathatic. Annakokaért megtartozasfá magát az emberi vakmerőség, és ne keressé azt az mi ninczen: hogy valamiképpen az mi vagyon még azt se talállya meg. Ez zabolával, mondom, hogy megtartoz-

Lib. de Prædest.
Sanct. cap. 2.

Aug. lib. 1. de
Gen. con. Ma-
ris. c. 3.

tattatic.

tattatic, valaki az Istennel titkairól értelmes beczületéséggel akar disputalni. De az Istentelenek vakmerő bátorsága ellen, kic az Istent szemlátomást meric káromlani, az Ur önnön maga az ő igazságával az mi mentő befűcünk nélküls eléggé megmenti magát, midőn minden ő tétovázásokat hátra vetvén őket lelki elméreteken meggyözi és kárhoztattya. Mindazonáltal nem hozuc itt bé az Papistac Iskolai Tanítóknac eselyösködéseket az Istennel szabadon fűguldó hatalmáról, az melly költemény merő czintalanság, és annakokaért méltán utalatosnakis kel tartani. Nem költyűc az Istent törvéntelennek, az ki önnön maga törvénye magánac. Mert (az mint Plato mondgya) az emberc fűködne törvény nélkül, ugymint az kic kívánságockal vadnac megterheltevén; az Istennel akarattya pedig nem czac minden fogyatkozás nélkülvölő és tífra, hanem, az tőkélletéségnek tellyes regulája, és minden törvényeknek törvénye. De tagadgyuc azt, hogy köteles volna minékűnc fűamadásra: tagadgyuc azt is hogy mi arra illendő bírác volnanc, hogy erről az dologról az mi magunc értelme ferent mondhatnanc sentenciát és tehetnenc itiletet. Annakokaért hogyha megfűeb akarnanc lépni hogynemmint illenéc, rémítsen meg minket az Soltárnac imez fenytése, hogy gyözödelmet vegyen az Isten valamennyifű az halandó embertől itiletic.

3. Illyenképpen czac halgatvánis vesűteglésű hozhattya az Isten az ő ellenségét. De hogy az ő sient nevet ne hadgyuc ezektől szabadon fűdalmaztatni, az ő igejében minékűnc fűgyvertis ad ellenöc. Annakokaért ha valaki illyen fűockal ütne reanc; Miért rendelt az Isten kezdetű fogva némelyleket az halálra, az kic midőn még nem völtanac, az halálra való itiletet meg nem érdemelhetnéc: Mi visontag felelet helyett kérdgyuc azt tölöc, hogy mivel alittyac öc, hogy tartozzéc az Isten az embernek, hogy ha azt annak természetű ferint tekinti és beczüli meg? Az mint bizonyára bünnel mindnyájan megferteztetűnc az Istennel gyűlöfűgeffec vagyunc, és pedig nem valami hatalmaskodó kegyetlenségből, hanem tellyeséggel igaz okért. Hogy ha azért természet ferint az halálnac itiletic alávettette mind azoc, valakiket az Isten halálra rendelt, kérlec, miczoda méltatlanság felől panafolkodhatnac? Fűjjenec elő mind az Adami fia, az ő teremtőjekkel versűngjenec és peröllyenec, hogy az ő öröc gondviseléséből, minékülötte fűléttertenec volna, fűntelen való nyavalyáságra, rendeltetnec legyen, de mit rebeghetnec kérlec, ez mentő befűc ellen, hogyha az Isten az önnön magoc megfűmerésére igazittya őket? Mivelhogy mindnyáian azon egy vesűött sárból cűnáltattanac, nem czuda hogyha az kárhozat-

Ffffff 3

Psalm. st. v. 6.

alá vadnac vettetvén. Ne vádollyác azért azt Istent méltatlanságban, hogy az ő örök itéletiből halálra rendeltetene, az mellyre hogy az őnnön ter méfeteiktől, őnnön kényeken tudván tudva viteffene, meg kelly ézenec vagy akarjác vagy nem. Honnét megtettzic melly vissza fordult ellentállásra való kívánság legyen ez, hogy az ő kárhozattoknac okát, mellyet magokban lenni ézenec, hántfándéckal el akarjác nyomni, hogy az Istent forditsác fines palástul magoc mentségére. Annakokaért ha hinte hántfor megendemis hogy az Isten legyen oka az ő kárhozattoknac, az mint hogy bizonyjal igazis, de ezzel még közzel sem vakarjác el az bűnöknek az ő lelkec esméreretiben sűtött billyegét, az melly ő nékiec fiutelen semec elejében fordul.

4. Isten ismet ez ellenvetéssel álnac elő: Mivelhogy azért ilyenképpen az őnnön romlott természetekben vesfene el, nem téfene azért egyebet, hanem azt az nyavalyáságot lakollyác, és fiényvedic, az mellyben az Istenec eleve rendeléséből esett az Adam, és az mellyben az ő maradekitis nyakra főre cytötte. Nemde nem igazságtalané azért az Isten, az ki az ő teremtett állatival ilyen kegyetlenül bánic? Felelet, meg valom bizonyára, hogy ebbe az nyavalyáságos állapotba, az mellyben most kötöztetvén vadnac, az Istenec tudasából és akarattából estene az Adamnac minden fiai, és hinte ez az mit elsőben mondottam, hogy végreis ugyan mindenkor czac az Istenec fiabad akarattára kellyen menni, az mellyec oka őnnön magánál vagy on elröyve. De nem kőverkezc azért mindgyárt, hogy az Isten ez ragalmazás alá legyen vettetvén: mert elejét vesfűc enec hinte Pállal ilyen módon: Oh ember! Ki vagy te, hogy az Istennel pórlenél? Avagy mongyác az föld edény annac, ki azt formállyá, miért csinálfi engem ilyen módon? Avagy ninczene az fazekacnac hatalma az sáron, hogy azon sár bod csinállyon, némelley edént tisztéségre, és némelleyet gyalázatra. De itt azt mondgyác, hogy ezzel még elege meg nem mentetött az Istennec igazsága, hanem ez czac fiadához való kapdosás, az mellyet az olyanoc fioktac keresni, az kik nec tisztéséges mentségből vagy on fogyatkozásoc. Mært itt mi láttatic egyéb mondatni, hanem hogy az Istennec olly hatalma vagy on, melly megakadekkozhatatlan meg czelekedic mindent az mi néki jónac tettzic? De fiokkal kü lömben vagy on az dolognac mi vólta.

Mert miczoda értekefb ok hozattathatic ennél elő mint midőn nékünc az paranczoltatic, hogy meggondollyuc, kiczoda az Isten? Mert mint teherne az valami hamiságot, az ki ez világnac bírāja? Mert ha az Isten természetire néz kiváltképpen az igazság tétel, természet ferint fereti tehát az igazságot, és az hamiságot gyűlöli. Az hinte Pállannakokaért, nem

ugymin-

ugymintha megfioritott vólta, és ez aránt fiadástira való rést keresne: hanem inkább azt mutattya meg, hogy fiokkal felséges dolog, az Istennec igazsága, hogy nem mint azt az emberi elme meggondolhatná avagy megfoghatná. Megvallya jollehet az Apástal hogy olly nagy az Isten iteletinec mélysege, hogy az emberi értelemnec el kellyen abban sűllyedni, hogyha ki abba akarna botorkázni de az mellett azt is megmutattya, melly méltalá dolog az Istennec dolgait úgy regulálni és igazítani, hogy mihelt mi azoknac okát nem tudgyuc, menten fiadalmaznia merjuc. Igen esméreres az Salamonnac amaz mondása, (az mellyet noha keves ember ért igazan.) Nagy az mindeneknec teremtoje, és jutalmat ad az bolondoknac és törvényrontóknac. Mert felötte igen czudálkozic itt az Istennec nagy vólta, ugymint az kinec hatalma legyen megbüntetni az bolondokat és az hamisfiakat, noha azokat az ő lelkevel meg nem ajándékozza. Es bizonyára czuda nagy bodultság az, hogy cz emberec az ő fioros okosfiagokba akarjác azt tekefteni az mi véghetetlen és megfoghatatlan. Az hinte Pál azokat az Angyalokat, az kik az ő tökéletesegekből megmaradtanac, válastottaknac nevezi. Mivelhogy az ő álhatatosfiagoc az Isten akarattán vólta fundáltatva, kővetkezc tehát az többinec elesésekből hogy az Istentől el vólta hagyatvan. Ennec egyéb okát nem hozhatni, hanem az haragra válastaft, avagy vegvetéft, melly az Istennec titkos tanáczában magyon fieltöytetvén.

5. Nofa ám járullyon elő mostan valamelly Manicheus avagy Celestinus, és az Isteni Gondviselésnec egyéb effele káromloja, én az hinte Pállal azt mondom, hogy nem fiükség annac okát adni, mert az ő nagy vólta val fiokkal fellyül mullya az mi értelmünket. Miért vólta ez czuda avagy képtelen? olly fioros korlátba akarjác az Isten hatalmát rekefteni, hogy többet semmir ne czelekedheséc, hanem czac az mennyi az ő elméjekbe fer? Azt mondom az hinte Agostonnal, hogy az Uról teremtettec legyen azokis, az kiket minden kétségnélkül eleve látott, és tudott hogy az pokolra fiaguldanac. Es pedig ez azért lött ilyen formán; mert ő úgy akarta. Miért akarta pedig, nem illic hozzanc hogy töle fiámot kérjunc, ugymint kik azt meg nem foghattyc. Nemis adgya tisztunc, hogy azt díspütallyuc: hogyha az Istennec akarattya igazé avagy nem, az mellyről valamennyifer fiólunc, azon mindenkoron az igazságnac legfőb reguláját és meretekfi norját fiükség értenunc. Mit panafolkodnac hat az igazságtalanságról, az holott az igazság sem látomást nyilván vagy on? Ne is fiégyenylyuc fi. Pál példájával bádugni fiajokac az káronkodóknac, és valamennyifer ez ellen mer nec ugatni, mind annyifer ottan ottan előhözuc imez. Oh nyavalyás emberec, kiczodac vagy toc ti, hogy az Istent meritec védolni: Es abban vádollyatoc, hogy az ő felséges dolgait nem igazitra

Prov. Sal. 26.

1. Tim. 5. 21.

Epist. 106.

Pfal. 16. v. 7.

De verbis Apo-
stoli Serm. 10.

az ti ostobá értelmetec ſerint? mintha azért volnának hamisac, mivelho-
gy az testnec értelmétül el vadnac röytetvén. Az Isten itiletinec meg-
mérhetetlen volta, bizonyos példákából esmeretes nálatoc. Joltudgyatoc
hogy mélységes örvényeknek és feneketlen mélységeknec neveztesse-
nec azoc. Immár az ti elmeiteknek ſorofságát kérdgyétec meg, hogyha
megfoghattya az Istenec tanácit és végezéfit. Miért buritanatoc a-
zért magatokat ez esélyös tudakozas által az végetlen mélységben,
az mellyet ti magatoc ártalmasnac talátoc magatoknac lenni: Ho-
gy nem rémültoc és röttentec meg azon, az mi az Istenec megfog-
hatatlan bölcseségéről, és röttentes hatalmaságáról mind az ſent Job
könyvében és mind az profetáknál mondatoc? Hogyha az te elmed zugolo-
dic, ne resteljed ſent Agostonnac imez tanácát követni: Te ember fele-
leter várſé én tőlem: és enis ember vagyoc. Noſa azért halgassuc azt mind
ketten az ki ezt mondgya: O ember kivagy te? Job az hívő tudatlan-
ság, hogy nem az vakmerő tudofság. Kereſs érdemet, és nem találſ fem-
mit egyebet büntetésnél. O nagy mélység! Szent Peter megtagadgya
az Christust: az Tolvay hiſen. O mellységnek mélyſége! Akarnád tud-
ni miért: En pedig ſockal inkább megrémülóc az nagy mélségtől. Ám o-
koskodgyál te, én czudálkozom. Diſputály bár te, én pedig hiſec. Látom
az mélséget: de az fenekére én nem megyec. Szent Pal megtalálta min
nyugodgyéc meg, midőn czudálkozáfra adgya magát. Megfoghatalannac
nevezi ő az Istenec itiletit, és te meg akarod azt fogni? Oe azt mondgya
hogymegtudakozhatatlanoc az Istenec utai, és te meg akarod tudakozni?
Ha bellyeb megyünc, nem haſnálunc véle, mert ezzel nem tétethetic elég
az ő kinyeskedéſeknek. Ninczenis az Urnac egyéb mentségre ſüksége, ha-
nem az mellyel élt az által az ő lelke által, az melly ſólt az ſent Pal ſajából.
Annakfelőtte ottan elfogy az mi jól ſollásunc, mihelt megſününc az Iſtea
igéje ſerint ſólni.

6. Vagyon az Iſtenteleneknek más ellen vetéſekis, de az melly nem ol-
ly igen néz az Iſtennec gyalázására, és vádolásári, az melly igy enſſen me-
gyen az bünősnek mentegetésére: maga az á bünős az melly az Iſtentől
kárhoztatic, az bírónac kiſſebsége és gyalázattanélkül, nem mondat-
hatic igaznac és ártatlannac. De mégis igy feczegnec ez moſdatlan ká-
ronkodó ſajac: Miért tulaydonitaná az Iſten azt vétkül az emberek-
nec, az mit az ő eleve valo gondvifeleſéséből eltávoztathatatlanképpen
vetött azokra? Mert hogy czelekedhetnének egyébként? az ő elve-
zett akarattya ellen tufakodgyanaké? De azt hiába czelekedné, Mert
azt ſemmiképpen nemis tehetic. Annakokaért méltatlanul büntettetnec az
miatt meg, á minek fellyeb valo oka az Iſténec eleve olrendeleſéséből
Itt

Itt én elhagyom azt az feleletet, az mellyel mentségül élne többire
mind az Egyházi könyvſerzőc, tudniillic hogy az Iſtennec eleve meglátáſa
nem áll abban ellent, hogy az ember bünősnek ne tartéséc, mert az Iſten
annac gonofságát, és nem az önnön magáét láttya eleve meg. Mert ezzel
nem elegendné meg az parvarkodo czaczogás: hanem inkább azt vitatná,
hogy hiſem az Iſten az eleve megtudott gonofsánc elejét vehette volna,
hogyha akarta volna. De mivelhogy azt nem mivelte, elvégzett tanácsá-
ból arra teremttötte az embert, hogy ez földön magát ugy kellyen vifele-
nie. Hogyha az Iſtennec eleve való gondvifeleſéséből teremttötte az ember ar-
arra az állapotra, hogy oſtán azt czelekedgye az mit czelekeſtic, nem kell
tehat azt neki vétkül tulaydonítani, az mellyet el nem mulathat, és az mi-
re az Iſtennec akarattya tul kéſeritetic. Láſsuc meg azért miképpen kel-
lyen ez czomónac igazán megfeytetni. Legelőſer mindeneknek esmere-
teſſé kell azt hagyni, az mit Salomon mond; hogy Az Ur mindeneket Prov. 16. v. 4.
önnön magáért teremttet legyen, még az Iſtentelentis az gonofsánc napra.
Ihon, midőn minden dolognac rendelésé és létele az Iſtennec kezében le-
gyen, és az idvőségnec és az halálnac helyhetésé ő rayta állyon, az ő tana-
czából és akarattyaiból, azért olly rendeleſt tészen, hogy az emberek között
ſületteſſenec némellyec, kic az ő annyoknac méhétől fogva az utolsó ha-
lálra ſánattanac, hogy az ő kárhoztatyok kalis az Iſtennec nevét diczöitséc.
Ha valaki itten az Iſtennec mentségére azt forditaná elő, hogy azoc az
Iſtennec eleve meglátáſa miatt, nem ſükségképpen vétkezéc, hanem ho-
gy inkább illyen formán teremttetnec az emberek ő tőle, mivelhogy eleve
meglátta legyen az ő jövendő gonofságokat, mondana ez valamit, de nem
elégſéget. Elnec jollehet az régic néha ez felelettel, de mint egy kétel-
kedesképpen. Az Papiſtas iskolai tanítóc pedig ugy megnyugofsánc eb-
ben, mintha tellyeſséggel ſemmi ellene nem moſdathatné. En bizonyára
örömest meg engedem azt, hogy az puſta eleve meglátás nem ád okot az
teremttet állatoknac az ſükségképpen valo büntételre: noha ezt nem
mindenec hadgyác jóvá. Mert vadnac némellyec, az kic azt tartyac hogy az
Iſteni eleve meglátás czelekedő oka legyen minden dolgoknac. De énné-
kem ugy tettic, hogy az Laurentius Valla, az melly ember egyébként nem
eléggé vólt az Iráſban gyakoroltatván, ez dolgot ſorgalmatoſſan jó mód-
dal megéſméllete és megfontolta, az melly azt jelenti, hogy ſemmi nem
ſükség az az versénges: mert az élet és az halál inkább ſármazic az Iſtennec
akarattyaiból, hogy nem az puſta eleve meglátásból. Hogyha az Iſten az
embereknek jövendő állapotokat czac puſtán látná eleve meg, és nem
rendelné és igazgatná az ő akarattya ſerint, tehát nem oknélkül forgat-
tatné ez á kérdés, hogyha az ő eleve meglátáſa, ſolgályoné valamit az

Gggggg

előb megtudott dolgoknak sükségképpen való elkövetkezésére. De mivelhogya, az következendő dolgokat nem különbben látta eleve meg, hanem az mennyiben elvégezte hogy úgy kellyen meg következnie és meglennie: hiába való azért az eleve meglátásról az versengés, mivelhogya tudni való, hogy mindenec az ő rendelése és akarattya szerint lesz.

7. Sőt aztis mondgyác, hogy sohól ninczen az nyilván kinyomott igéckel megírva, hogy az Isten elrendelte volna, hogy az ő elfakadása által vesne meg az Adam. Mintha finte azon Isten, az kitől az Irás hirdeti, hogy mindent megcselekedni valomit akar, az legdrágalatosb teremtett állatot bizontalan végre teremtötte volna. Mondgyác aztis, hogy az önnön szabad akarattyan állott, hogy szerző mestere lenne az ő maga szerenczének: az Isten pedig felöle egyebet nem végezett, hanem hogy az ő érdeme szerint akarna véle banni. Hogyha ez hitvány költemént bevéssük, háva marad az Istennek mindenható volta, az mellyel mindeneket az ő titkos tanácsa szerint igazgat, melly ő tanácsa semmi egyéb dologból nem függ, hanem czac önnön magán áll. De az Istennek örök gondviseleése és eleve meglátása és rendelése, vagy akarjác vagy nem de ugyan kilattzic az Adam fiában. Mert nem természetű mód szerint lött az, hogy egy atyának vétke miatt mindnyájan elvesztenéc az idvöséget. Mi az oka hogy az egy emberről nem akarjác megvallani, az mit akarattya ellenis az egész emberi nemzetségről meg kell vallani? Mert mi hána az térovázó faladozásnac? Az Irás kiáltja, hogy egy embernek semélyében, minden ember az örök halálnac rabságában estene legyen. Ez mivelhogya az természetec nem tulajdonitathatic, nyilván való dolog, hogy az Istennek czudálatos tanácsából fármazott. Felötte nagy balagság ez is, hogy az Isten igazságának ez kellő otmazói, olly kicziny falkában megakadoznac, magas gerendákat pedig által hágdólnac. Ímért azt kérdem azért töléc, hogy honnét lött legyen ez egyébünnet, hogy ennyi fóc nemzetségeket az ő gyermekikkel egyetembe, örök halálba kötelezett az Adamnac egy esete; hanem czac hogy ez így tettett az Istennek. Itten meg kell némulnioc, akar egyébkint mint czac zogható nyelveknekis. Rettenetes végezes bizonyára: de mind azáltal senki nem tagadhattya, hogy az Isten eleve meg nem látta volna, miczoda kimenetele és vége lenne az embernek, minekelötte azt teremtenéje, és hogy ezt azért látta volna eleve meg, mivelhogya úgy végezte volt az ő tanácsában. Az kie azért az Istennek eleve meglátása ellen akar perlödni, az ollyan igen hirtelenkedűen és vakmerőjül megütközic. Mert miképpen vádoltathatic azért vétekben az mennyei bírót, hogy néki tudtára voltanac legyen az következendő dolog? De az örök Elválástárra megyen minden panasz, az melly vagy illendően, avagy valami finnel lehct.

lehet. Es senkinec ne látraffec idégennec vagy képtelenec, hogy azt mondom, hogy az Isten az Adamnac esetit, és ő benne az ő maradékinakis romlásokat nem czac eleve meglátta, hanem az ő akarattya által elis rendelte. Mert az miképpen az ő bölcseségéhez tartozic, hogy minden jövendöket megtudgyon: azonképpen az ő hatalomságát illeti, hogy mindeneket az ő kezével igazgasson és rendeljen. Es ez kérdést az mint egyebeketis, szépen eligazit fent Agoston: Idvöségessen megvallyuc; az Enchirid. ad Laurent. mit igazán hisűnc, hogy az minden dolgoknak Ura Istene, az ki mindenket igen jócká teremtett, és az jókból fármazando gonoskokatis eleve meglátta, és jól tudta, hogy inkább illic az ő mindenható jóvoltához, hogy az gonoskbólis valami jót szerezen, hogy nem gonosk ne hadna lenni: Es az Angyaloknak és embereknek életüket úgy rendelte, hogy előfent abban meglátatná, mit tehetne az szabad akarat; és ostán mit tehetne az ő kegyelmenec jó teteménye, és az igazságac itéleti.

8. Itt az Isten akarattya és megengedése között való megválasztáshoz és külömséghez folyamodnac: és ezzel azt akarnac elbirni, hogy az Istennek czac megengedéséből, de nem akarattya által vesne el az istentelenec. Mint mondgyuc pedig hogy megengedi, hogyha nem azért engedi meg, hogy úgy akarja? Noha még ez sem egyenlő önnön magában az igazsághoz, hogy az ember czac püsta megengedéséből, és nem az Istennek rendeléséből vonta legyen magára az vesedelmet. Szinte mintha az Isten el nem végezte volna, mint és mit akarna az ő fob teremtett állattyaival czelekedni. Nem általlom azért az fent Agostonnal egygyűen megvallani, hogy az Istennek akarattya sükségképpen való oka minden dolgoknak: és hogy annac sükség meglenni, az mit ő akar: az miképpen hogy bizonyal elis kell annac következni, az mit ő eleve meglátott. Immar azért hogyha az Pelagianü fóc, avagy Manichén fóc, vagy visssa kerefteltec, avagy Epicureus fóc, (mert ez négy sectákkal vagy ongyűnc ez dologban) ő magoknak és az Istenteleneknek mentségekre azt vetnéc elő, hogy sükségképpen meg legyen az mit az Isten eleve meglát és rendel: semmiben nem szolgál az igyekre. Mertha az eleve meglátás semmi nem egyéb, hanem az Istennek elröytett, de megfegyhetetlen igazságának igazgatása és rendelése: mivelhogya bizonyal igaz az, hogy ez illyen embernek nem voltanac meltatlanoc az haragra való elválástárra: azonképpen finte olly igen bizonyos az, hogy igaz legyen az ő kárhozattyaokis, az mellyre az Istennek eleve meglátásából jutnac. Annakfelötte úgy függ az ő vesedelme az Istennek eleve elvégezésétül, hogy annac az oka és vétke önnön magokban legyen és találtaséc. Mert az első ember úgy esett el, mivelhogya az Ur Isten illyenképpen itelte jóbnak lenni: miért láttattott

Lib. 6. de Genes.
ad lit. cap. 15.

pedig ő neki így jóbnac, az mitőlünk el vagy on rőytetve. Bizony az mindazáltal, hogy különbben nem végezte ezt így lenni, hanem hogy látta, hogy innét az ő nevének diczősége magasztaltatnéc. Midőn pedig hallod az Isten diczőségének megemlítését, ottan az ő igaságátis meggondolyad. Mert sükség annak igaznac lenni, az mi diczétetre méltó. Annakokaért az Isteni Gondvifelésnek rendeléséből esic el az ember, de ugyan az őnnön vétkéből esic el. Az Ur mondata volt egykevéssel az előtt, hogy mindene az miket teremtett vola, igen jóc volnának. Honnét vagy on azért az embernek ez ő gonofsága, hanem hogy az ő Istennétől elszakadt? Hogy az teremtésből ne alitatnéc lenni, meg diczerte előb az Isten az ő dolgait. Annakokaért az őnnön gonofságából rontotta meg az Istentől vött tista és jó természetet, és az ő eseti által minden ő nemzetiségét magával együt veszedelembé hozta. Sockal inkább azért az emberi nemzetnek romlott természetiben nézzünc meg közzelről az kárhozatnac szemlátomást való okát, hogy nem mint az elrőytetött és megfoghatatlan okát, megfűnne az Istennec gondvifelésében vizsgálóc. Es ne restellyünc az mi értelmünket az Istennecvégheterlen bölcseségének annyiban alája vetnüncc, hogy annak foc titkaiban meghanyatlyéc, és megzöckennyen. Mert az miket nem adatic és nemis illic megtudni, az olyanoknak bölcseség az nem tudása, bódultság pedig azoknac megtudásának kívánsága.

9. De talám azt mondgya valaki, hogy még közel sem hoztam elégséges megzafolását az megemlített Isten káromló mentségnek. Azt en bizonyára örömeft megengedem, hogy ezt finte annyira nem vihetni, hogy az Istentelen káronkodó hájac mindeneftül fogva bedugattassanak, és semmit ez ellen ne ugassanak. Ennekem úgy tettic mindazáltal, hogy mondottam annyit, az mennyi nem czac az ellen mondásnac, hanem annak finénc elharításarais elégséges legyen. Az istentelenec az ő büntételeket ezzel akarjác ényeger ni és menteger ni, mivelhogy az sükségképpen való kéferitést az büntételre el nem kerülhetic: kiváltképpen mivelhogy ez sükségképpen való kéferítés az Istennec Gondvifeléséből és rendeléséből fármazic. Mi pedig tagadgyuc azt hogy innét igazán mentségesse lehetnénc: mivelhogy meg vagy on igasága az Isten rendelésének, az melly felől az ő megvettetett vóltokon panaszolkodnac: az melly igaság jollehet mitőlünk elvagy on rőytetve, de mindazáltal ugyan bizonyos és megmarad erőffen az ő bizonyos vóltában. Innét azért azt állattgyuc, hogy őc semmi olly gonofit nem fenyyvednec, hanem czac az menyit az Istennec igaz itiletiből áll reájoc. Annakutánna aztis tanittgyuc, hogy balgatagul czelekefnec, midőn az ő kárhoztatásoknak eredetit, az Istennec elrőytetött tanácزابéli itiletiben

Gen. 1. 7. 33.

tiben szemlélic; az megromlott természetnek pedig, az mellyből tulaydonképpen az kárhozat fármazic, megreküntelésére, szemeket bé akarjác hunni. Hogy pedig ennek okát az Istennec nem tulaydonithattyc, ez áll ellen. Hogy pedig ennek okát az Istennec nem tulaydonithattyc, ez áll ellen. Mert noha az ember arra az nyavalyáságra az melly alá vagy on vettetvén, az Istennec öröc végezéséből teremtetött, mindazáltal annak vétkes okát őnnön magátul, és nem az Istentől vötte: Mivelhogy az Istentől nékie teremtött tista természetből, ez tistátalan és gonofit természetre vetemedett, és el fayult.

10. Immár az harmadíc nehezítő balgatagság fordul elő, az mellyel az ellenkezőc az Istennec Gondvifelését akarjác gyalázni. Mert mivelhogy mi egyedül czac az isteni fábadakaratnac tulaydonittgyuc, hogy az Isten az veszedelemben esett közönséges seregéből, némellyeket az ő országának örököségére felvéfen, azt akarjác belöle kihozni, hogy szemely valogatás legyen ő nála: az mellyet mindenütt tagad az Irás. Annakokaért avagy az Irás ellenkezc magával, avagy pedig az Elválástásban tekintett vagy on az czelekedeteknek érdemére. Előfer azért midőn az Irás azt mondgya, hogy az Istennél ninczen szemely valogatás; annak külömb értelme vagy on hogy nem mint őc alittyc. Mert az Személyne c igején nem érti az embert, hanem az mellyec az emberen szemmel látratnac, és avagy őnéki jó kedvet, kegyelmet, méltoságot találnac, avagy pedig gyűlölséget, megutálast avagy gyalázatot fóktnac ferzeni. Az minemüec, az gazdagságot, jószágoc, hatalom, nemesség, fejedelemség, embernek hazája, szép termet és egyéb efféle. Ismét, Szegenség, sükölködés, nemtelenség, megvetőtség, és az mellyec ezekhez hasonlóc. Így tanitnac sicut Pál, és a sicut Peter, hogy az Isten nem szemely valogató, mivelhogy ő semmi külömbséget nem tart az Sidok között és az pogányoc között, úgy hogy nemzetiségére s' hazájára nézve egyet meg vetne, és mást felvenne. Ezenképpen sicut Iacabis ugyan ezen igeekkel él, midőn azt akarja bizonyítani, hogy az Isten az ő itiletiben nem néz az gazdagságra. Es sicut Pális más helyen így fól az Isten felől, hogy ő az itiletben nem gondol azzal hogy ha fólgaé valaki avagy Ur. Nem léfien azért semmi ellenkezc abban, ha azt mondgyuc, hogy az Isten az ő fábad akarattya sicut fiaivá valasztya, minden érdemnélkül, az kiker akar, egyebet hátra vetvén. Mindazáltal ez dolog igyis meg magyaráztathatic, hogy az felelet tellyeségesb legyen. Azt kérdic ezec, hogy mint vagy on az, hogy az kettő között, holott az egyic nem jób az másiknál, az Isten mindazáltal az ő elválástásban egyiket elkerüli, az másikat felveszi. Ez ellen vifontag én is azt kérdem, hogy ha azt alittyc ké hogy legyen az elválástóban valami, az mi az Istennec kedvét ő hozzája haytfa. Ha mondgyac

Act. 10. 7. 34.
Rom. 2. 7. 10.
Gal. 3. v. 28.
Iac. 2. v. 5.
Col. 3. v. 25.
Ephes. 6. 7. 0.

Aug. lib. ad Bonif. 2. c. 7.

Gggggg 3

hogy semmi ninczen, (az mint megis kell vallanioc) tehát az következic, hogy az Isten nem tekint az embert, hanem az ő jóvólátból véfé arra okot, hogy azzal jól czelekedgyéc. Hogy azért az Isten egy embert elválast, az másikat megvetvén, ez nem fármazic az embernek tekintetiből, hanem az ő merő azon kegyelméből: az mellyec szabad magát kijelenteni és megmutatni, az holott, és valamennyifer tettic. Mert láttuc másuttis, hogy elsőben nem foc nemessic, avagy bölczec, avagy hatalmassac voltanac hivatvatván, hogy az Isten az testnecc kevélséget meg alázza: olly igen távol vagy on azért hogy semmellyekhez volna kötöztetve az ő jó kedve.

11. Annakokaért némelleyec hamissan es gonofságossan vádollyac az igyenetlen és pártos igazságban, hogy nem mindeneckhez egy aránt való módottart az ő elválastában. Hogyha (ugymandnac őc) mindeneket bűnösöknecc talál, tehát bűntesse mindeniket egyaránt: ha pedig ártatlanoknac találja, hadgyon békét az ő kemény itéletnecc mindenic ellen. Ugy czelekednecc ez ő véle, mint ha avagy az irgalmaságtétel megtiltatott volna ő tőle, avagy pedig, midőn meg akar kegyelmezni, az itélettelnecc tellyeséggel békét kellyen hadgyoni. Mert mit akarnac egyebet, hanem azt, hogyha mindnyájan vétkecc, bűntetéstis mindnyájan egy aránt szenvedgyenec? Megvallyuc az hogy mi mindnyájan vétkecc vagyunc: de ez mellett azt módgyuc hogy némelleyeket fellegit az Istennecc irgalmasága. Nofa hát (ugymandnac) segítfen egy aránt mindeneket. Az ellen mi meg azt mondgyuc, Hogy méltó dolog, hogy az bűntetéstis ugymint igaz bírónac mutassa magát. Mellyet mivelhogy meg nem engednecc, mit czelekeffnecc egyebet, hanem hogy az Istent avagy az megirgalmazáta való tellyes hatalmátul fosffac meg, avagy hogy azt illyen oc alatt engedgyéc meg nékie, hogy az itelettelül mindenestől fogva megtartoztassa magát? Annakokaért igen fépen illenecc ide az sicut Agostonnac imez következő mondási: Mivelhogy az első embernek bűne által, mind az egész bűnös testa kárhozatra folyamott, ha mi tisztességre való edényec lesnecc belőle, az oc nem tulaydon igazságoknac, hanem az Isten kegyelmességénecc edényei: Hogy pedig némelleyec gyalázatra alkottatnac, azt nem méltatlanságnac, hanem az itéletnecc kell tulaydonítani, &c. Ismet. Midőn az Isten az megvetőtreknecc megérdemlett bűntetéstis fizet, az hivatalosoknac pedig érdemletlen kegyelmét aján dékozza, ez aránt őtet minden reá panasz ellen szabadonac taníttya lenni, az Adofság megfédő embernek példája, az kinecc hatalmában vagy on, hogy egynecc meg engedgye az adofságot; s az másikon megvegye. Azon képpen az Uris annac nyuytattya az ő kegyelmét az kinecc akarja: mivelhogy irgalmas: és visfontag nem mindennecc ajandékozza, mivelhogy igaz bírós. Midőn némelleyek-

1. Cor. 1. v. 26.

Epist. 106. De
præd. & grat.
De bono persev.
c. 12.

necc ajandékozza, az mit nem érdemlenecc, azzal az ő ingyen való kegyelmét mutattya meg. Hogy nem mindenecknecc adgya, azzal azt jelenti meg, hogy mit érdemelleynecc mindnyájan. Mert az hól azt írja az sicut Pal, hogy az Isten mindenecket az bűn alárekeffett, hogy mindenecken kö- Rom. 11. v. 32.
nyötülljön: ennekis mellette kell lenni, hogy ő nem ados senkinecc semmivel; mivelhogy senki nem adott kölezont ő nékie; hogy tőle ismét megkerje.

12. Végezetre az Isteni igazságnecc ellenségi, ez gyalázattal is illetic az Istennecc eleve elvégezését, hogy valamig az fenn áll, addiglan minden jámborságra való igyekezet és ferenség oda lesfen. Mert kiczada az (ugymandnac őc) az ki azt hallja, hogy ő nékie az Istennecc öröc elváltozhatatlan végezéséből avagy az halál, vagy az élet immár meg vagy on rendelve, hogy mindgyárt illy gondolatban ne essic: Hogy ő nékie mindegy akarmint, viseltye magát: mivelhogy az Istennecc öröc végezése az ő czelekedetivel sem meg nem akadékozattic, sem pedig előb nem mozdittathic? Illyenképpen az embernecc zabolatlanul mind elfárguldanac és visfá fordultul minden vétkekre és vakmerő kinyességre nyakra főre rohanac. Es bizonyára ebben nem mindenecc fogva hazudnac. Mert sokan vandnac efféle disfnóc, kic az Elválastástól való tudománt ez undoc káronkodással moczkollyac: és ez finy alatt minden intéseket és fenytéket megnevetnecc.

Jól tudgya az Isten mit akarjon egykor velunc czelekedni: hogyha elvégezte idvőségünket, tehát eljuttat arra bennünket az ő idejében: ha pedig halálra rendelt, hiába tufakodnanc az ellen. De az Irás megparanczolvan azt, minemű nagy beczülettel és figyelmettséggel kellyen ez drága titokról gondolkodni, sockal külömben és jobbán taníttya az Istennecc fiait, ezen dologról: és amazoknac istentelen czintalanságokat keményen hátra veri. Mert né arra hirdeti meg az Elválastást, hogy kevéldékre emelkedgyunc, és hogy az Istennecc el roytetett titkait istentelen vakmerőségéből felturkálni kísérsűc: hanem sockal inkább hogy magunkat lebozzatván és megalázván, az ő itéletül rettegjunc, és az ő irgalmaságar táullyuc nagyra beczülleni. Ez tzilra kelly az híveknecc arányoznioc. De imez disfnóknac fertelmes rohógécc az sicut Páltól illendöképpen megtzáfoltatic. Azt vertic elő, hogy őc bátran elmehetnecc az ő vétkekben: mert ha az válastottaknac fáma közzé valóc, semmi őket meg nem akadékozhattya, hogy végezetre az életet el ne nyernécc. De az sicut Pal megtanit arra minket, hogy ez utolsó végre legyunc elválastatván, hogy sicut Pal és fegyhetetlen életben éllyunc. Hogyha azért az elválastátnac tzillya az sicut Pal és fegyhetetlen élet, annac elkövetésecc inditson és serkentfen sockal inkább

minket, hogynem mint az restelkedésre adgyon okot. Mert ez két dolog fölöttetavul vadnac egymástól; hogy tudniillic, kevés gondgyánac kellyen ember nec az jámbor életre lenni, mivel hogy az elválás elég az idvőségre: és hogy az ember azért válástatott el, hogy jóra igyekezzék. Tisztulynac el annakokaert ez ilyen isteni káronkódásoc, az mellyec az isteni elválásfátnac egész folyását, illy fiertelenül felforgattyac. Hogy pedig az ő káronkódó hájokat fellyeb tátyac, midőn azt mondgyac, hogy a ki az Istentől megvettétött, hijába munkálkodic az, ha fiinte ő néki ártatlanul és jámbor étellel szolgálnais, ez merő azon dohos hazugság. Mert honnét szarmaznec egyébünnet ez ilyen igyekezet, hogyha nem az elválásfátnacból! Mert valakic az megvetetteknek háma közzül valóc, az mint hogy gyalazátra rendeltétött haragnac edényei, azonképpen nem sünnec meg az Istennec haragját minduntalan tartó vétkeekkel magoc ellen inger leni és gerjeszteni, és szemlátomást való jelenségeekkel kimutatni és megbizonyítani, hogy immár az Istennec itéleti és sententiája ő ellenec kimondatott legyen: nem hogy hijában igyekeznénec az Istent itéletit el kerülni.

13. Felötte mérgeffen és fiertelenül czelekednec, az kic ez tudománt azzal ragal mazzac, mintha minden isteni felelemre való intéseket eltörle-
ne. Ennekokaert igen nagy gyűlösségben völt régenten az fiert Agoston, az mellyet mindazáltal magáról ismét elháritost az ő könyvében *De Correctione & Gratia ad Valentinum*: mellynec meg olvasása minden isten felő fiiveket és örömeft tanulókat könnyen megczendeseithet, Mindazáltal abból valami keveskét béhozoc, az mellyeckel az igazság és békeség fiertötoc, úgy reménlem hogy meg elégedgyenec. Melly jeles és nyilvánóságos praedikátora és hirdetője völt legyen fiert Pal az ingyen való elválásfátnac, azt ennekelőtte vertüc esünkbe: de hideg és restelkedője az ért az intésben és az jóra unfolásban? Vesséc ő fiive ezec ez kellő buzgoságüac, az ő indulatosságat az ő magokéval, és meg tapashtallyac hogy az ő figyelmeteségoc merő jégczap legyen ez Apaftalnac az ő buzgoságához képest. Es bizonyára minden kételkedést elveffen imez mondás, hogy nem hivattatunc tisztátalanságra, hanem hogy kiki az ő edényét tisztességben birja. Ismet, hogy Isten alkotványi vagyunc, kic teremtetünc az jo czelekedetekre, mellyeket kéfitett, hogy azokban járnác. Egy summában, az kic czac közepe fiert gyak orlottákis magokat az fiert Pal irásiban, az oc mindé bőv bizonyítás nélküli meg értic, melly igen fiépen ő fiiveintézte mind azokat, az mellyeket ez ok ellenkezők nec alitnac. Az Christus meg paranczolya, hogy ő benne hidgyenec: és ez paranczolatall ugyan nem ellenkeziec és nemis hamis imez ő mondása: Senki nem jöhet én hozzám, hanem czac az kinec, az én Atyáamtól adatic.

1. Thef. 4. v. 7.
Ephes. 2. v. 10.

Ioh. 6. v. 56.

Megle

Meg legyen azért az praedikálásnac folyása, a melly az embereket az hitre hozzá, és a naponkint való nevedesbé áthatatossón megtartta. Mindazáltal minden akadekozás nélkül meg kel maradni, az Isteni Gonviselefnec esméretinec, hogy az hivec ne kérdgyenec úgy mint magokéval, hanem az Urban diczekedgyenec. Nem hiába mondgya az Christus, *Matt. 13. v. 9.* hogy, az kinec füle vagy on a hallásfa, hallya az. Mikor azért intést restünc és praedikállunc, az kik nec fülöc vagy on örömeft engednec az oc, az kik nec *Esa. 6. v. 9.* pedig ninczen, azokban bétellyefedic, a mi meg vagy on irva; Hogy halván ne hallyanac. Miért vagy on pedig amazoknac, úgy mond Agoston, és ezek nec miért ninczen? Kiczoda esmért meg az Urnac értelmét? Neme de tagadni kellé azért azt a mi nyilván vagy on, mivel hog' meg nem foghatni azt *De bono perfect. cap. 15.* a mi elröytetött: Ezeket fi. Agostonból hiességel hofram elő. De mivel hog' talám az önnön fiavainac nagyob meltosága lehet, hogyné az emyinek nec, jóyenecc elő azonoc a mint ő nála olvastatnac. Nem de (úgy mond ő) hogyha némellyec ezt halván megtompulnác és el restölnénec, és mindé fiortalmatosságot hátra vetvén kinyeségre adnac magokat, hamisnac kelleneje azért tartani, a mi az Istennec eleve meglátásáról megmondattott? Nem úgy vagy oné, hogy ha az Isten őket jóknac lenni eleve ellátta, tehát jóc lesnec, akar oc most melly gonofoc volnánakis? Ha pedig őket gonofknac latta, tehát ugyan gonofokká lesnec, akar most melly jóknac látassanakis? Néde ez ilyen okokért meg kellyé tagadni avagy elhalgatni az mi az Istennec eleve ellátásáról és meg tudásáról igazsággal vagy on meg mondva? Kiváltképpen ollyankor mikor a veszteghalgtas, más tevelgéseket hoz véle: Más (úgy mond) az igazság elhalgtasánac oka: más ismer az igazságnac kimondására kénfiertő fiükfeg. Azokat az okokat, az mellyekért az igazságot el kellyen halgtani, késédelmes dolog vólna mind előkeresni. Mindazáltal a többi közdött ez az egyic, hogy valamiképpen az oc gonofbac ne legyenec, a kic a dolgot nem értic, midőn az értelmefeket tudosbacká akarjuc tenni: a mellyec bizonyára a mi efféle mondásunc kal nem lesnec tudosabbac, de visszafordultabbac sem lesnec. Midőn pedig az igaz dolognac mivolta ollyatén, hogyha mi rolla fiöllunc, meggonofabbul valaki, az ki azt meg nem foghattya, és pedig az mi elhalgtatásunc által, mas valaki, az ki megfoghatná, megsértetic: mint kellyen ember nec ez ilyen igyben magat tartani? Nem kellyé ollyankor sockal örömesben az igazságot kimondani, hogy megfogja, az ki megfoghattya, hogynem mint elhalgtani, hogy az kétfélnec nem czac egyic se foghassa, hanem annakelőtte az értelmesb ezec közzül gonofsbac legyen, a melly ha az igazságot hallaná, azt megfogná, és ő által többekis megtanulnác? Mi pedig nem akarjuc megmondani, az mit az Irás bizonsága fiert megmondanunc szabad vólna. Mert azon felünc, hogy az mi

Hhhhhh

Cap. 16.

megmondásunc által megbotránkozic, az ki azt meg nem foghattya; nem félunc pedig azon, hogy az mi elhalgatásunc által, az ki az igazságot megfoghatná, tévelgésbe köteleződgyéc. Ezen ő értelmét őstán rövidebben forittya őfve, de ugy mindazáltal, hogy világosabban mutassa ki. Annakokaért, (ugymond) hogyha az Apasztaloc, és azoc után következő Egyházi Tanitóc, mind kettőt megczelekedtéc, hogy tudniillic az Istenec öröc elválastásáról igazan tanítottanac; és az híveket istenes élet nec fenýeteke alattis tartottác; mi dolog, hogy ez mi uy tanítóinc, az igazságnac meggyőzhetetlen hatalmátul meg foritatván, azt alittyác hogy igazan mondhatyác, hogy nem kell az nép nec meghirdetni, az mi finte az fundamentomi igazságnac fereint mondatikis az Elválastásról? Sőt általán fogva kell prédikállani, hogy az kinec füle vagy on az hallásfra, hallya. Kinec vagy on pedig, ha attul nem vötte, az ki megígérte hogy meg adgya? Bizonyára az ki ez ilyen adománt el nem vötte, megveri az olly an ezt a jó tudománt: mindazáltal az kinél ez ajándéc vagy on, ugy vegye és ugy igya, hogy élyen. Mert az miképpen hogy predikállani kell az jó czelekedeteket, hogy az Isten igazán tiszteltéséc, azonképpen meg kell hirdetni az Istenec elválastásatis, hogy az kinec füle vagy on az hllásfra, az Istenec kegyelméről az Istenben, és nem önnön magában diczekedgyéc.

14. Es mindazáltal, az mint hogy kiváltképpen igyekezett ez fent ember az éppülettal való prédikállásfra, azonképpen ez ágazatban ug' megmértékeli az tanításnac módgyát, hogy az mennyire lehet nagy értelmessen eltávoztatháséc a botránkozás. Mert igen szép intést támaszt arról, hogy az mic igazán mondatnac; azonokat illendöképpen és értelmessen megis prédikalhatni. Ha ki az népet így akarná megfólttani; Hogyha né hístec azért vagy on, hogy ti immáris az Istentől az öröc halálra vadtoc sentenciázva: az ollyan nem czac resteckè, hanem kinyefeckèis tenné az embereket. Az ki pedig az jövendő időreis akarná befédét terjeszteni, hogy az halgatóc jövendőbe sem fognánac hinni, mivelhogy megvettettek legyenec: ároc vólna ez inkább, hogynem mint tanítás. Ez illyeneket azért fent Agoston, ugymint értetlenül kiáltókat, avagy mint gonosf gyűlős jövendőloket nem oknélkül akar az Anya fent Egyháztul el igazítani. Jóllehet bizonynyal kell azt tartani, az mint másutt igazán mondgya; hogy senki meg nem jobbulna az büntetéssel, Ha az Isten, a ki büntetésnélkülis jobbulásfra hozhat, az emberen nem könyörülne és azt meg nem segitené. Miért segiti pedig ezt és nem amazt, tavol legyen hogy itt az sár tegyen itéletet, és nem az fazekas. Annakutánna azt teszi hozzája; hogy, midön az emberec az prédikállásnac esköze által az igazságnac utára jutnac avagy megtérnec, ki czelekefisi az ő fíveikben az idvőiséget, hogyha az nem, az ki az előmenc-

tet és

ter és gyarapodást adgya, akarki plántályon és ötözzönis? Az kinec, hogyha idvözíteni akar, czac egy ember nec szabad akarattya sem álhat ellene. Ninczen azért semmi kétség abban, hog' az Isten akarattyanac, (a ki ményben és az földön, valamit akart, mindeneket megczelekedett, és minden jövendő dolgokatis teremtet) scmi emberi akarat ellene nem áll, hogy meg ne czelekedné a mit akar. Mert ő az emberec nec akarattya valis finte azt czelekefisi az mit akar. Ismet, Midön az embereket hozzá akarja vinni, testi kötéstfeli meg kellé ő nékie azokat kötni? Belsőképpen munkálkodic ő, belől kötözi és indittya meg az híveket, és őket az önnön akarattya ockal vonsa, az melly akaratot őbenne czerzett. De az mit mindgyarást utánna vét semmiképpen nem kell elhadni. Mivelhogy nem tudgyuc ki tartozzéc és ki ne tartozzéc az válastottaknac fíama kozze, olly indulattal kell minékünc lennunc, hogy mindenek nec akarjuc és kívánnyc idvözüléseket. Illyen módon lesen, hogy valakit elől utól találunc, mindent az békeség nec társaságában réfésé kívánnyc tenni: De az mi békeségünc az békeség nec fíain nyugfíc meg. Annakokaért az mennyibe mi raytunc áll, mindenekkel, hogy el ne vessenec, és egyebeket el ne vessenec, az mi idvősfeges és kemény meg feddésünket, mint egy fíükséges orvosfágot ugy közöllyüc. Az Isten pedig igen jól tudgya, mint jutassa azokat hasznokra azoknac az kiket eleve megtudott és elválastott.

HUSZONNEGYEDIC RESZ.

Hogy az válastottac az Istentől hathatóképpen hivattarnac: és visszontag az megvettörtéc önnön magoc vonszác reájoc az ő igaz veszedelmeket, az mellyre rendeltettene.

HOgy azért ez dolog nyilvánóságosb és világosb értelmü legyen, mind az Válastottaknac hivatalokrol, és mind az Istentelenek nec megvaktáfoktól és megkeményítésektől külön kell fíólnunc. Es pedig az elsőől Cap. 22. scd. 10. & 11. immáris fíoltam valamennyit, az oknac tévelgéseket megtzafolván, az kie a közönséges ígéretek ből, az egész emberi nemzetség nec közönséges és egyaránt való elválastatásat akarjac tekefíteni és állatni. De az Isten az ő titkos élválastásat, nem jelenti végre különböztetésnélkül meg az ő hivatala által; az melly hivatal ennekokaért az élválastásnac megbizonyításnac neveztetetic.

Mert az kiket öröktől fogva tudott, azokat élválastotta, hogy az ő fíanc Rom. 8. v. 29. ábrázattya hoz legyenec hasonlatosoc: a kiket pedig élválastott, azokat

H h h h, h h 2